

Darülfünun Muallimliği Sınavına Giren Bir Öğretmenin Sınava İtirazına Dair Bir Belge

A Document Concerning the Objection of a Teacher Who Takes the Darülfünun Teaching Exam

Gönül Türkan DEMİR¹, Emine ALTUNAY ŞAM², Pelin İSKENDER KILIÇ³

¹Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya, Türkiye
· g.demir@amasya.edu.tr · ORCID > 0000-0002-6056-4137

²Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya, Türkiye
· emine.sam@amasya.edu.tr · ORCID > 0000-0003-2140-3450

³Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun, Türkiye
· pelini@omu.edu.tr · ORCID > 0000-0001-8755-5989

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 24 Kasım/November 2022

Kabul Tarihi/Accepted: 26 Mayıs/May 2024

Yıl/Year: 2024 | **Cilt-Volume:** 43 | **Sayı-Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 01-39

Atıf/Cite as: Demir, G.T., Altunay Şam, E. & Iskender Kılıç, P. "Darülfünun Muallimliği Sınavına Giren Bir Öğretmenin Sınava İtirazına Dair Bir Belge-A Document Concerning the Objection of a Teacher Who Takes the Darülfünun Teaching Exam" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ondokuz Mayıs University Journal of Faculty of Education, 43(1), June 2024: 01-39.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Gönül Türkan DEMİR

Etik Kurul Beyanı/Ethics Committee Approv: "Bu çalışma 17-19 Eylül 2021 tarihinde 7. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir - This study is an expanded version of the paper presented at the 7th International History Education Symposium on 17-19 September 2021."

DARÜLFÜNUN MUALLİMLİĞİ SINAVINA GİREN BİR ÖĞRETMENİN SINAVA İTİRAZINA DAİR BİR BELGE

ÖZ

Türk eğitim tarihinde üniversite düzeyinde önemli bir kurum olan Darülfünun kurma düşüncesi, 19. yüzyılın ortalarında gündeme gelmiş, ancak bu kurum çeşitli teşebbüslerin ardından 20. yüzyılın başlarında faaliyete geçebilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Darülfünun Coğrafya Öğretmenliği programına, 1923 yılında öğretim görevlisi olmak için başvuran Ahmet Hamdi Bey'in sınavın ardından Darülfünun sınav heyetini protesto etmek amacıyla kaleme aldığı ve yayınladığı bir risaleyi incelemektir. Ahmet Hamdi Bey tarafından hazırlanan risalenin incelendiği bu çalışma anlatı araştırması deseniyle gerçekleştirilmiş nitel bir çalışmadır. Doküman incelemesi yoluyla ulaşılan belge, Ahmet Hamdi Bey tarafından Evkaf-ı İslamiye Matbaasında basılmış on dokuz sayfadan oluşan bir risale şeklindedir. Yazar, yapılan mülakat sonunda başarısız kabul edilmiş, ancak sonuca itiraz ederek sınavda kendisini değerlendiren iki hocayı ve sınavın uygulanış şeklini eleştirmek amacıyla bu risaleyi hazırlamıştır. Belge incelendiğinde yazarın kendisi ile birlikte üç öğretmenin katıldığı bir mülakat sınavına girdiği tespit edilmiştir. Belgenin içeriğinden, yazarın mülakat sistemi, sorulan sorular ve kazanan adayın verdiği cevaplarla ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunduğu ve kendini savunmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın Türk eğitim tarihi araştırmalarına ve Darülfünun alanında yapılan çalışmalara yeni bir bakış açısı getirmesi düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Darülfünun, Coğrafya, Mülakat Sınavı, Türk Eğitim Tarihi.

A DOCUMENT CONCERNING THE OBJECTION OF A TEACHER WHO TAKES THE DARULFUNUN TEACHING EXAM

ABSTRACT

Darülfünun, which constitutes the first step of university education, is one of the most important institutions in the history of Turkish education, the idea of establishment of which came to the agenda in the middle of the 19th century and became active on August 31, 1900. Darülfünun has been the subject of many researches on its establishment purpose, organizational structure, departments and curriculum. In this study, a document in which a teacher who wanted to work as a teacher in the Geography Teaching program of Darülfünun in 1923 (1339R) wrote his own evaluations about the examination process was examined. This study, which examines the treatise prepared by Ahmet Hamdi Bey, is a qualitative study

carried out with a narrative research pattern. When the document subject to the study is examined, it is understood from the statements of the author that he took an interview exam with three teachers. The author was deemed unsuccessful at the end of the interview, but he objected to the result and prepared this document for two teachers who evaluated him in the exam. The document examined is in the form of a 21-page risale (treatise) printed in Evkaf-ı İslamiye Printing House. In the content of the document, it had been understood that the author made various evaluations about the interview system, the questions asked and the answers of the other candidates, and tried to defend himself. It is thought that this study will bring a different perspective to both the studies in the field of Darülfünun and the researches of Turkish education history.

Keywords: Darülfünun, Geography, Interview Exam, History of Turkish Education.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın başlarından itibaren batılı anlamda bilim ve eğitim alanında bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Tanzimat Döneminde medrese dışında, yeni bir yükseköğretim kurumunun kurulması için bir takım teşebbüsler olmuştur. Bunun sonucu olarak 19. yüzyılın ortalarına doğru ilk yükseköğretim kurumu olan Darülfünun kurma girişimi başlamıştır (İhsanoğlu,1990:699). Tanzimat Döneminde Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye, 1845 yılında Meclis-i Muvakkat adında geçici bir maarif meclisi kurmuştur. Meclis-i Muvakkat bir yıllık bir çalışma sonunda Osmanlı eğitim reformunun temel esaslarını tespit etmiş ve eğitim sistemini ilk, orta ve yüksek eğitim olarak üç kademeye ayırmıştır. Yüksek eğitim kademesi olarak Darülfünun'un kurulması bu programda yer almıştır. Meclis-i Muvakkat, eğitim işlerini takip etmek üzere Meclis-i Maârif-i Umûmiyye adında bir dâimî meclisin kurulmasını da öngörmüştür (İhsanoğlu,1993:521). 1846'da faaliyetlerine başlayan Meclis-i Maârif-i Umûmiyye, Darülfünun kurulması yolunda ilk adımı atmıştır (Dölen, 2008:1).

Kurumun medreseden ayrı bir müessese olduğuna dikkat çekmek düşüncesiyle "fenler evi" anlamına gelen Darülfünun adı verilmiştir. Bu okulda, fen ve diğer ilimler okutulacak, öğrenciler gece ve gündüz barınabilecek, bütün masrafları devlet tarafından karşılanacaktı. Darülfünun kurulması için tasarı hazırlayanlar Âli, Fuat ve Cevdet Paşalardır. Ancak görüşlerinde ayrılıklar vardı. Âli Paşa ve Fuat Paşa batı modelini tercih etmekte, Cevdet Paşa ise medresenin bunun dışında bırakılamayacağını düşündüğünden iki kurum arasında bir sentez yapılması gerektiğini ileri sürmekteydi. Bu okulun açılmasının temel amacı, devlet işlerini en iyi şekilde yürütecek donanımlı personel yetiştirmektir (İhsanoğlu, 1994:173-175; Ürekli, 2002:392).

1863’de ilk faaliyetine başlayan Darülfünun, eğitim faaliyetine, halka açık genel kültür konferansları vermek biçiminde başlamıştır. 3 Şubat 1863 tarihli Meclis-i Vâlâ mazbatasında, Darülfünun’da açılan dershanede Derviş Paşa’nın vermekte olduğu derslerin, halkın her kesiminden 400-500 kişi tarafından dinlendiği ifade edilerek, bu derslerin halka yararı olduğu için Derviş Paşa’ya teşekkür edilmektedir. Aynı mazbatada, halkın ilgisi üzerine Divân-ı Muhasebat Reisi Ahmed Vefik Efendi (Paşa)’nin tarih; Divan-ı Zabtiye Reisi Salih Efendi’nin zooloji, botanik ve jeoloji konularını içine alan tabii ilimler derslerini vermelerinin kararlaştırıldığı ifade edilmiştir. Mazbatada ayrıca bu gibi yüksek rütbeli zevatın ders vermesinin halkı teşvik edeceği belirtilmektedir (İhsanoğlu, 1990:708). Bu gelişmelerden, Darülfünun’un kuruluşu aşamasında devlet ileri gelenleri tarafından derslerin verildiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca diğer yandan araştırmanın konusunu teşkil eden coğrafya dersinin Darülfünun’da ilk kez okutulmasıyla ilgili karar, resmi bir ilanla açıklanmıştır. “Coğrafya-i tabii” adlı dersi anlatmak üzere, Mekteb-i Mülkiye Coğrafyası Hocası Mehmet Cevdet Efendi atanmıştır. Dersini ilk veriliş tarihi 13 Ekim 1863’tür (Siler, 1992:25).

1863’de açılan ilk Darülfünun, halka açık genel kültür konferansları vermekten öteye gidememiş ve 1865’te kapanmıştır. 1869’da çıkartılan Maarif-i Umûmiye Nizamnamesi ile Darülfünun konusunda ilk kez düzenlemeler yapılmıştır. Nizamnamenin 79-128. maddeleri arası Dârülfünun ile ilgilidir. Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin öngördüğü Darülfünun’un şubeleri fakülte düzeyindeydi. Nizamnamede Darülfünun’un kuruluşuna, organlarına, programlarına, öğretim üyesi ve yardımcılarının hak ve görevleriyle tayin ve terfi şartlarına ilişkin esaslara, öğrencilerle ilgili hususlara, kütüphane ve laboratuvarlara, kurumu ilgilendiren mali konulara ilişkin hükümler yer almıştır (Siler, 1992:30; Dölen, 2008:1; İhsanoğlu, 1990:173-175).

Nizamnamenin 84. maddesinde “mükemmel muallimler yetiştirilinceye kadar Fransızca takrir olunmak caizdir” denilmekteydi. O dönemin şartları içerisinde Nizamnamede belirtilen derslerin aynen verilmesinin mümkün görülmemesi sebebiyle, bazı dersler tespit edilmiş ve bunların hocaları tayin edilmiştir. Meclis-i Maarif azası olanlar da Darülfünun’da ders vermişlerdir. Ancak bunlar, azalık görevleri nedeniyle maaşsız olarak çalışmışlardır. Mahmut Efendi Tarih, Abdülkerim Efendi İlm-i Hikmet (Felsefe ve Kelâm) derslerini vermekle görevlendirilen hocalardan bazılarıdır (Siler, 1992:31,34).

Maarif-i Umumiye Nizamnamesine göre, 16 yaşını dolduran öğrenciler giriş sınavları ile Darülfünun’a kayıt yaptırabileceklerdir. Her yılın sonunda görülen derslerden sınavlara gireceklerdir. 3 yılın sonunda önce o yılın derslerinden sınavlara girecekler, bütün bu sınavlarda başarılı olanlar, belirlenen bir konu hakkında

bir mezuniyet tezi hazırlayacaklardır. Tez savunmasını başarıyla geçen öğrenciler, şahadetname ile mezun olacaklardı. Mezunlardan müderris olmak isteyenler, ilgili sınavı da verirlse müderris olabileceklerdi (Siler, 1992:31).

Ayrıca dönemin Maarif Nazırı Safvet Paşa, 26 Ağustos 1869 tarihinde Darülfünun'da okutulacak derslerin hocalarının seçilmesi hakkında bir rapor hazırlamıştır. Safvet Paşa bu raporunda, bir ders programı hazırlamış ve sadece o dersleri verecek olan hocaların tespiti ve tayini yoluna gitmiştir. Raporda belirtildiği üzere, matematik, fizik, astronomi, botanik-zooloji-jeoloji ve mineraloji dersleri birinci derece dersler sayılmış ve bu derslerin hocalığına askeri mektep hocalarından seçilecek kimselerin getirilmesine çalışılmıştır. İkinci derece sayılan usul-ı fikh, fikh, felsefe, kelâm ve edebiyat derslerine ise bu konularda iyi yetişmiş (fazl ve kemâl sahibi) hocaların seçilmesine itina gösterilmiştir. Dârulfünun'da ders vermek üzere seçilen hocalar başka yerlerde vazifeli olduklarında ayrıca buradan maaş almayacaklardır (İhsanoğlu, 1990:722).

Tanzimat Döneminde, yüksek öğretim ve üniversite sahasında başarısızlığın sebeplerinden birisi şüphesiz, ihtiyaç duyulan öğretim elemanlarını yetiştirmeye gereken özenin gösterilmemesidir. Avrupa ülkelerine gönderilen öğrenciler, geri döndüklerinde büyük ölçüde öğretim elemanı dışındaki alanlara atanmışlardır. Bunun nedeni düşünüldüğünde ilk akla gelen, öğretim elemanlarına verilen maaşın azlığıdır (Siler, 1992:59). Nitekim, çoğu askerî okullardan temin edilen hocalardan oluşan eğitim kadrosuyla başlayan eğitim ancak bir yıl sürmüştür (Gelişli, 1999).

1869'da ikinci kez açılan Darülfünun'da bu kez belirli bir ders programı olsa da bu program istenilen nitelikte değildi. Bir süre sonra 26 Mart 1871'de yeniden kapatıldı. Bunun nedeni Afganlı Cemaleddin'in ileri sürdüğü görüşlerin softalar arasında yarattığı infialdi. Bu başarısız deneme, Maarif Nazırı Saffet Paşa'nın Maarif-i Umumiye Nizamnamesinde yer verdiği Osmanlı Üniversitesinin başlangıcı sayılır. 1872-1873 yıllarında "ders-i âmm" (halka açık dersler) olarak hizmet verildiği düşünülen Darülfünun'la ilgili olarak Saffet Paşa, ikinci girişimini 1874'de yapmıştır (Sakaoğlu, 2003:81). Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) dahilinde eğitim-öğretime başlanmıştır (Aslan, 2017:58). Darülfünun Müdürü Sava Paşa'nın onca önlemine karşın, 1877'de derslere ara verildiğinde ilk 7 öğrenci 1880'de mezun olabilmıştır (Sakaoğlu, 2003:81). Bu girişimin de başarısız olma nedeni istenilen donanımda öğretim görevlisi ve öğrencinin olmamasıdır (Ergin, 1940:997). Öğretim elemanlarının yetiştirilmesi hakkında belirli bir uygulamanın olmayışı, kendi alanlarında başarıları ile tanınmış olan hocalar ve ilim adamlarının Darülfünun'a muallim olarak atanmaları (Siler,1992: 75) bu husustaki işleyişi ortaya koymaktadır.

Siler (1992), Tanzimat Döneminde ortaöğretim kurumlarının Darülfünun'a öğrenci hazırlayacak nitelikten uzak olduğunu belirtmektedir. Yöneticiler, halkı bu kurumun önemine inandıramadıkları gibi Darülfünun'a girmeyi teşvik edecek

faaliyetlerde de bulunmamışlardır. Darülfünun'da ders verebilecek yeterlikte yetişmiş öğretim elemanı da yok denecek kadar azdır. Diğer yandan İstanbul Darülfünunu'nda Edebiyat Fakültesi Dekanlığı ve bir ara Rektörlük yapmış olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Darülfünun'un bir bilim kurumu olarak değil, siyasi amaçlarla kurulmuş olduğunu, öğretim elemanlarının kiminin medresede, kiminin Mülkiye Mektebi'nde bazılarının da Avrupa'da öğrenim görmüş kişilerden oluştuğunu, aralarında bir amaç birliği bulunmadığını ifade etmiştir. Özellikle 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın sonuçları da kurumun başarılı olamamasının sebepleri arasında sayılmaktadır (Siler,1992:65,85).

Darülfünun'un kesintisiz bir şekilde öğretime devam etmeye başlaması 1900 yılından itibaren gerçekleşmiştir. Sadrazam Sait Paşa'nın gayretleriyle Darülfünun'un yeniden açılması, 14 Ağustos 1900 tarihinde çıkarılan 27 maddelik "Darülfünun Nizamnamesi" ile sağlanmıştır. Kurum, bu dönemde merkezîyetçi bir anlayışla yönetilmekteydi ve başlangıçta talebe sayısı sınırlıydı. Zamanla gelişen ve yenileşen Darülfünun, özellikle II. Meşrutiyet Döneminde gerçek bir üniversiteye dönüşmeye başlamıştır (Arslan ve Akpınar, 2005:225; Olgun, 2002:187).

1846'da kuruluş kararı alınan, öğretim hayatına çok sonra başlayabilen ve birçok kez açılıp kapanan Darülfünun, 1908'de tekrar açıldı. 21 Ağustos 1909'da Vezneciler'deki Zeynep Hanım Konağı'na taşındı. Adı Darülfünun-ı Osmani olarak değiştirildi. Çağdaş bir Darülfünun inşa etme hedefi olan İttihat Terakki, bu amaçla nitelikli öğrenci azlığını gidermek için yurt dışına öğrenciler göndermiş, nitelikli öğretim elemanı olmadığından yabancı öğretim elemanları getirtmiş, ders kitapları çıkartılmıştır (Sakaoğlu, 2003:142; Arslan, 2017:59). Darülfünun'un üniversiteleşmesi yönünde önemli adımların atılmasında İttihat ve Terakki'nin önemli bir yöneticisi ve Maarif Nâzırı olan Emrullah Efendi'nin önemli bir yeri vardır. Emrullah Efendi, yüksek öğretimi eğitim-öğretim sürecinde birinci planda değerlendirmeyi ve eğitim sistemindeki yeniliklere yukarıdan aşağıya başlamayı öngören bir zat idi. Hazırladığı layiha başta savaş olmak üzere çeşitli sebepler yüzünden hayata geçirilememiştir (Candemir, 2012:159). Emrullah Efendi'nin Darülfünun'un yapısı ve işleyişi konusunda bir nizamname veya kanun çıkartılması konusundaki girişimleri sonuçsuz kalmakla birlikte, yapılan kısmi düzenlemelerle akademik hiyerarşi kurulmaya çalışılmıştır. Eğitim sistemi, dersler, sınavlar ve öğretim elemanı konusu yeniden gözden geçirilmiştir. 1914 yılına gelindiğinde Darülfünun'un çeşitli bölümlerinde 3019 öğrenci ve 93 öğretim elemanı mevcuttu. Diğer yandan 1915-1918 döneminde Almanya'dan çok sayıda öğretim elemanı getirilmesine rağmen günün koşulları içinde bunlar etkili olamamışlar. Darülfünun nizamnamesi ancak 1919'da çıkartılabılmış ve bu nizamname ile Darülfünun'a bilimsel özerklik ve ardından da tüzel kişilik verilmiştir. Bütün bu olumlu gelişmelere sürekli savaşlar, mütareke ve işgal dönemlerini kapsayan 1912-1922 yıllarında Darülfünun'a yeterli ödenek verilememiş ve beklenen gelişme sağlanamamıştır (Ergün, 1996; Dölen, 2008:45).

Cumhuriyet Döneminde Darülfünun, ilk olarak 1924 de, 493 sayılı yasa ile İstanbul Darülfünunu adını almıştır (Atanur Baskan, 2001:25). 1924 yılında İstanbul Darülfünunu Talimatnâmesi düzenlenmiştir; Talimatnâmenin 10-16. maddeleri, Darülfünun öğretim kadrosu hakkındadır. Bu maddelere göre:

“Darülfünûn öğretim elemanları müderris, muallim ve müderris muavinlerinden meydana geliyordu. Müderris olmak için bilimsel kariyerini, kayda değer eserler yazmış olmak suretiyle ispatlamak ve Darülfünûn’da en az 10 yıl başarılı bir eğitim ve öğretim hizmeti yapmış olmak gerekiyordu. Ayrıca Fakülte’nin Reisi’nin teklifi ile, mensup olduğu “zümre” derslerinin müderrislerin çoğunluğunun tesvibini kazanmak icab ediyordu. Muallim olabilmek için de şu özelliklere sahip olmak şarttı.

30 yaşını bitirmiş olmak, branşında yüksek öğretim kurumlarından birinden mezun olmak, bilimsel kariyerini ispatlayan bir eser yazmış olmak, yabancı dillerden birini bilmek. Muallimlik için bu şartları bulunduran müderris muavinleri tercih edilirdi.

İstanbul Darülfünununa öğretim elemanı yetiştirmek için, şu üç yolun izlendiği anlaşılmaktadır. Sınavlar açılarak, Darülfünuna öğretim elemanlarının alınması, Avrupâdan yabancı öğretim elemanlarının getirilmesi, sınavla seçilen bazı öğrencilerin lisansüstü eğitim için Avrupa üniversitelerine gönderilmesi.

Darülfünûna öğrenci yetiştirmek amacıyla düzenlenen “Darülfünûn Müderris Muavinleri Talimatnamesi’nin 1. Maddesine göre, fakültelerde “müderris” ve “muallim yetiştirilmesi için müderris muavinlikleri” kadroları oluşturulmuştur. Türk veya yabancı yüksek öğretim kurumlarından birinin mezunu olmak, T.C. vatandaşı olmak, ortaya koyduğu bilimsel çalışmaları ile branşındaki yeterliliğini ispatlamış olmak, yabancı dil bilmek, başlıca şartları oluşturmaktadır. Müderris muavinliği sınavları sözlü veya uygulamalı olabildi. Aday önce, bir saatlik bir yazılı sınava alınır. Daha sonra 45 dakikalık açık bir ders verirdi. Ayrıca bildiği bir batılı dilde yazılmış bilimsel bir parçayı Türkçeye çevirmesi istenir. Jüri üyelerinin çoğunluğunun uygun görmesi ile aday sınavı kazanmış olurdu.

Müderris muavinleri 3 yıl süre için atanırlar. Bu süre içinde kendi alanları ile ilgili ilmi incelemelerde bulunmaz ve ikinci bir yabancı dil öğrenmezlerse Müderrisler Meclisinin karar ile “ihraç” edilirdi.

Muallim olmak için muavinlerin 6 yıl başarılı bir eğitim ve öğretim hizmeti yapmaları gerekir. Bu arada kişisel çalışmaları ile kendi alanında tanınması şarttır” (Siler, 227-229).

İstanbul Darülfünunu daha sonra 1933 yılında ele alınacak ve 2252 sayılı kanunla İstanbul Üniversitesi haline gelecektir (Candemir, 2012:159).

Darülfünun'a öğretim elemanı alımı veya burada görevli bazı öğretim elemanlarının bilimsel yeterlilikleri ile ilgili geçmişte olduğu gibi Cumhuriyet Döneminde de zaman zaman çeşitli eleştiriler gündeme gelmiştir. Mehmet İzzet, müderris olmak için ilmi alandaki ustalığını, tecrübesini ispatlamış olmasından başka Darülfünun muallimliğinde on sene iyi şekilde hizmet vermiş olma şartının arandığını ifade etmektedir. Ayrıca, âlim olarak vasıflarını birinci derecede ve muallimlik vasıflarını ise ikinci derecede yerine getirmekten ibaret olan bu usulün işin hakikatine uygun olduğundan söz eder. Zira Darülfünun talebesinin ilim yurdunda kendine kılavuzluk edecek kimsenin o sahada müstakil düşünce ve kanaatıyla yürüyebilen bir şahsiyet olmasının isteneceğini ancak böyle bir şahsiyetin etkisiyle, onun uyandırdığı şevk ile talebede ilme karşı bağlılık hissi oluşacağını belirtir (Mehmet İzzet, 1925:3).

1924 yılında düzenlenen İstanbul Darülfünunu Talimatnâmesi'nin öğretim kadrosunu ilgilendiren ve nitelikli öğrettim elemanı yetiştirmeyi amaçlayan 10-16. maddelerine rağmen, alınana kararlara yeterince uyulamaması ihtimaliyle 1933 Reformu öncesi Darülfünun'da ders veren hocalar incelendiğinde tamamına yakınının doktoraş olduğu anlaşılmaktadır. Darülfünun'a yöneltilen eleştirilerin kaynaklarından birini teşkil eden dönemin dergilerinden Kadro Dergisi yazarı Burhan Asaf bir yazısında, Darülfünun'daki hocaların alanlarına hâkim olmayan, en ufak bir tartışmaya giremeyen, girdikleri tartışmalarda akademik bilgilerini ortaya kayacakları yerde, küfür ile üste çıkmaya çalışan, kendilerini geliştirmemiş, yetersiz ve donanımsız olduğuna işaret etmiştir (Arslan, 2017: 64).

Yazdığı risale ile bildiriye konu olan Ahmet Hamdi (Başar) Bey'in eleştirisi de girmiş olduğu mülakat sınavı niteliğindeki muallim sınavıyla ilgilidir. Ahmet Hamdi Bey, 1897 İstanbul doğumludur. Babası, padişahın huzur hocalarından ve hukuk tahsili de yapmış olan Mehmed Fevzi Efendidir. Ahmet Hamdi Bey, Mahmudiye Rüştüyesi'ni bitirdikten sonra üç farklı idadide eğitim hayatına devam etmiştir. Son gittiği İstanbul Gelenbevi İdadisi'ndeki tahsilinin ardından Darülfünun Riyaziye Şubesi'ne devam eder. Aynı zamanda çeşitli mekteplerde hocalık yapar (Başar, 2007: 1-3). İki yıl devam ettiği Riyaziye Şubesi'nden sonra Edebiyat Fakültesi Coğrafya bölümüne devam etmeye başlar. 1919 yılında ilk mezun olarak bu bölümü bitirir (Selçuk, 2010:270). Oldukça faal birisidir. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Muallimler Cemiyeti'ni kurar. Milli iktisat anlayışı yönünde faaliyetlerde bulunur. Milli Süt Mamulatu Osmanlı Anonim Şirketi'nde yönetim kurulu üyesi olarak görev alır (Başar, 2007: 3). Aynı dönemde bir arkadaşı ile birlikte Ticaret-i Umumiye Mecmuası'nı yayımlamaya başlar. Bu derginin yanı sıra Sanayi Mecmuası ve Hizmet-i Umumiye Mecmuası'nda da makaleleri yer alır (Koçu, 1960:2168). İlk eşi Darülfünun'dan mezun olan ilk kadın coğrafyacı Şükufe Nihal (1897-1973)'dir. Ahmet Hamdi Bey'in kendine özgün düşünceleri, aklına uygun gelmeyeni kolay-

lıkla reddetmesi, Milli Mücadele Dönemindeki faal rolü, memleket konularına olan hassasiyeti, vatan savunması esnasındaki milli duyguları, mücadeleci aydın kimliği Şükufe Hanımı etkilemiştir (Çalışkan, Özey, 2016:62).

Ahmet Hamdi Bey'in Coğrafya muallimliği sınavına giriş süreci, Darülfünun Coğrafya Bölümü başkanı olan hocası Alman asıllı Profesör Erich Obst'in^[1] Birinci Dünya Savaşı sonunda Darülfünun'dan ayrılmadan önce öğrencisi olan Ahmet Hamdi Bey'i Darülfünun'a hoca olarak alınması için dönemin maarif nazırı nezdinde girişimi ile başlar. Ancak yapılan sınavı Ahmet Hamdi Bey kazanamaz. Bunun üzerine Profesör Obst'in referansını dikkate alan Maarif Nezareti tarafından Çamlıca Kız Lisesi'ne coğrafya öğretmeni olarak atanır. Bir süre sonra buradan İstanbul Kız Lisesi'ne nakledilir. Bu dönemde yazdığı risalede de bahsi geçen, liselerde okutulmak üzere bir coğrafya kitabı yazar. 1923 yılı başında bir kez daha Darülfünun Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne hoca olarak girme girişimi yine yapılan sınav sonucunda başarısız bulunmasıyla sonuçlanır (Başar, 2007: 6-7). Makaleye konu olan risale, Ahmet Hamdi Bey'in sınavın ardından Darülfünun sınav heyetini protesto etmek amacıyla kaleme aldığı ve yayınladığı bu risaledir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

1923 yılında Ahmet Hamdi Bey tarafından hazırlanıp yayınlanan risalenin incelendiği bu çalışma anlatı araştırması deseniyle gerçekleştirilmiş nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalarda anlatı, ana düşüncesi belli bir olayla ilgili öznel anlamlandırmaların serbest anlatılarla ortaya çıkarılması anlamını taşımaktadır. Myring'e (2011, 78-79) göre, anlatılar yoluyla eylemsel ilişkiler ve zincirlerin örtük yönleri görülebilir hale gelmekte, aynı zamanda deneyimlerin işlenmesi, hesaplanması ve değerlendirilmesi sağlanmaktadır. Başka bir ifadeyle anlatı tekniğinde amaç sistematik bir soru tekniğinde görülmeyen hikayedeki öznel anlamlandırmaların serbest anlatı yoluyla ortaya çıkarılmasıdır. Gazete haberleri, tarihi belgeler, romanlar, filmler, pandomim gösterileri, danslar ve hatta dedikodular günlük hayatımızda karşımıza çıkan anlatı örnekleridir (Demir, 1992, 23-24). Bu örneklerden anlaşılacağı gibi anlatılar insan ilişkilerinin çeşitli fonksiyonlarıyla sayısız şekilde oluşmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerindeki gelişmelerle birlikte son dönemlerde sosyal ve beşeri bilimler alanında gerçekleştirilen çalışmalarda anlatı yönteminin daha sık kullanılmaya başladığı görülmektedir (Uğuz Arsu ve Tekindal, 2021, 87-88). Bu çalışmada incelenen risalenin içeriği ve hazırlanış amacı göz önüne alındığında anlatı araştırması deseninin çalışma için uygun olduğu düşünülmüştür.

[1] Obst, Darülfünun'un en faal hocalarındandır. Beşeri Coğrafya, Osmalı Coğrafyası ve Coğrafya Usul-ı Tatbiki derslerine girmektedir. Ekibi ile birlikte birçok ilmi seyahat ve coğrafya keşif gezileri yapmıştır. Bu arazi gezilerine Ahmet Hamdi Bey de katılmıştır (Selçuk, 2010:165).

Çalışmada incelenen belgeye doküman incelemesi yöntemiyle ulaşılmıştır. Doküman incelemesi yönteminde, kamu kayıtları, kişisel belgeler, popüler kültür evrakları görsel materyaller gibi farklı kaynaklara başvurmak mümkündür (Merriam, 2013, 137-139). Doküman incelemesi yöntemi kullanılırken dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma aşamalarına dikkat edilmesi önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 223). Bu çalışmada da araştırmacılar tarafından öncelikle ulaşılan belgenin orijinalliği kontrol edilmiş ve çalışmaya uygun olduğuna karar verilmiştir. Sonrasında incelenen dokümanın günümüz Türkçesine transkripsiyonu yapılmıştır. Transkripsiyon yapılırken her bir araştırmacı ayrı ayrı metnin çevirisini gerçekleştirmiş ve bu çeviriler karşılaştırılarak nihai metin oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmacılar tarafından yapılan transkripsiyon aşaması tamamlandıktan sonra incelenen belgenin analizi anlatı araştırmasının yorumsamacı felsefesine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Yorumsamacı felsefe Patton tarafından şu şekilde açıklanmıştır, “Yorumsamacılar yorumlayıcı muhakeme ya da anlam için kavrama ve orijinal hedefe özel bir dikkat çekerek teorik bir çerçeve sağlar. Hikayeleri ve diğer metinleri yorumlamak için bir bakış açısı sunarlar. Bir metni anlamak ve yorumlamak için yazarın ne mesaj vermek istediğini bilmek, kasıtlı anlamı anlamak ve dokümanları tarihi ve kültürel bağlama yerleştirmek önemlidir” (Patton 2002’den akt. Merriam, 2013, 32). Anlatı araştırmalarında diğer araştırma türlerinde olduğu gibi araştırmanın amacına uygun olarak farklı analiz metotları kullanılmaktadır. Ancak her yaklaşımın genel amacı, hikayenin nasıl oluştuğunu, hangi dil bilimsel araçların kullanıldığını ve hikayenin kültürel bağlamını incelemektir. Bu çalışmada analiz yöntemi olarak psikolojik yaklaşım tercih edilmiştir. Bu yaklaşımın tercih edilmesinde incelenen risalenin hazırlanış amacı ve yazarın risalede kullandığı ifade biçimleri etkili olmuştur. Psikolojik yaklaşım, düşünce ve motivasyonu kapsayan daha kişisel kavramlara yoğunlaşma imkanı sağlamaktadır (Merriam, 2013, 32).

Bu çalışmada transkripsiyon sonucunda nihai şekli verilen metin üzerinde ilk olarak metni anlamlandırma işlemi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra araştırmacılar metnin önemli olduğunu düşündükleri kısımları göz önüne alarak ve metnin ana fikrine bağlı kalarak incelenen belgeyi yorumlamış, gerekli görülen yerlerde metinden doğrudan alıntılar yaparak anlamlı bir şekilde bulgular kısmında okuyucuya sunmuştur. Doğrudan alıntılarda belgenin orijinaline sadık kalınmış ancak bazı kavramlarda anlamayı kolaylaştırmak için sadeleştirmeler yapılmıştır.

BULGULAR

Darülfünun Coğrafya Muallimliği İmtihani

Ahmet Hamdi Bey tarafından kaleme alınan bu yazı, Coğrafya Muallimi Macid ve Tarih Muallimi Behçet Beylere ithafen yazılmıştır. 2 Kanunisani 1339 (2 Ocak 1923) tarihinde İstanbul'daki Evkaf-ı İslamiye Matbaası'nda yayımlanmıştır. Bu yazının kaleme alınma nedeni Ahmet Hamdi Bey'in, girmiş olduğu Darülfünun coğrafya öğretmenliği sınavında kendisine haksızlık yapıldığı kanaatinde olmasıdır. On dokuz sayfa olarak yazdığı bu yazısında Ahmet Hamdi Bey, sınava giren diğer öğrencilere de aynı şekilde sorulan iki soruya kendisinin ve başarılı bulunan adayın verdiği yanıtları içermektedir. Zaman zaman kinayeli ifadelerin de yer aldığı risalesine, kendisinin sınavda sorulan coğrafya ile ilgili genel bilgilerden yetersiz bulunarak usulen başarısız bulunduğunu dile getirerek başlamıştır.

Sınav, 1 Kanunisani 1339 (1 Ocak 1923) tarihinde Darülfünun konferans salonunda "tabii coğrafya"dan yapılmıştır. Ahmet Hamdi Bey, sınavın yapılması için oluşturulan heyetin, sınavın sonucu ile ilgili kanaatine sınav öncesinde sahip olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bu sınavda çok açık bir şekilde haksızlık yapıldığı ve kötü niyetin de açık bir şekilde ortada olduğunu ifade etmektedir. Bunun aksine, kimsenin ikna edilemeyeceğini vurgulamıştır.

Daha sonrasında sınavla ilgili bilgilendirme yapar. Buna göre kendisi ile birlikte Tabiiyyat Bilgisi eğitimi alan Hakkı Bey isminde tanımadığı biri ile İsmail Münir Bey imtihana girmiştir. Herkese aynı iki soru sorulmuş ve her soru içi en fazla yarımşar saat süre tanınmıştır. Kendisi, coğrafya ile ilgili olarak genel bilgilerin bilinip bilinmediğinin yoklandığını düşünerek ve her soru için ayrılan yarım saatlik süreyi de dikkate alıp, sorulara cevap verdiğini belirtir. Daha sonra sınavda sorulan sorulara değinerek, ayrıntılı bir şekilde bunlara verdiği cevapları nedenleriyle birlikte açıklar.

Sorular şu şekildedir: (1) *Sıcaklık ve Sıcaklık rejimleri*, (2) *Tabii ve hayati coğrafya açısından Karpatlar hakkında genel bilgi*. Risalede, sınav heyetinin "coğrafya" biliminin kapsamını çok iyi bilemediklerini yakından gördüğü için birinci soruya bir girişle başladığını ifade eder. Bunu yapmış olmasının bile heyetin dikkatini çekmediğini belirtir. Bu açıklamada coğrafyanın diğer bilimlerin çalışma sahasına giren bazı konularda onlardan da yararlanarak çalışmalar yaptığını, her bilimin aynı konu ile ilgili olarak çalışma sahasının ve yönteminin farklı olduğunu vurgular. Örneğin, "*sıcaklık*" konusunun araştırılması coğrafyanın alanı değildir. "*Sıcaklık*", bir fizik olaydır. Havada oluşan bir takım hareket ve olaylar, meydana gelmesi itibarıyla "*cevviyat*" tarafından araştırılır." Burada yazar bir anlamda atmosfer fiziğini kast etmektedir. Yine devamında sıcaklığın, Dünya üzerinde iklimin önemli bir nedeni olması itibarıyla, tabii coğrafya açısından önemli bir unsur olduğunu belirtir.

Ancak tabii coğrafyada sıcaklığın araştırılmasının, fizik ve meteorolojinin bu olayı ele alışından çok farklı olduğunu, sıcaklığın ancak Dünya üzerindeki şekil ve şartların dağılımını araştırmak açısından coğrafi bir olay olduğunu anlatır. Bundan hareketle bütün coğrafi unsurlar gibi önce sıcaklık olayının Dünya üzerinde tetkikini ifade edeceğini daha sonra bu olayın nasıl gerçekleştiğini tarif edeceğini dile getirir. Bütün bunları açıklayıp bitirdikten sonra da sonucu mukayese edeceğini söyler. Bu şekliyle “sıcaklığın, Dünya üzerindeki dağılım koşulları açıklanırken fizik ve meteorolojinin bulunduğu kanunlar ve sonuçlardan yararlanılabilir.” Dolayısıyla geliş güzel bir sıcaklık olayını değil, sıcaklığın Dünya üzerindeki dağılımını tetkik edeceğini ifade ederek bir giriş yapar. Yazıda yaptığı bu girişin, heyet üyeleri açısından aslında çok manidar olması gerektiğini de vurgular. Vaktinin yettiği kadarıyla yaptığı bütün bu açıklamalarla sıcaklık hareketlerini ve sıcaklığı bir nicelik ve matematik şeklinde düşünenlerin çalışmaları ile konuyu araştırma tarzlarını dile getirir.

Ardından ikinci soru olan Karpatlar konusuna değinir. Bu dağların tabii ve hayati coğrafya açısından en karakteristik özelliklerini kendi deyimiyle konunun kesinlikle dışına çıkmayarak yine coğrafya ilminin esaslarına sadık kalarak açıklar. Bütün soruları belirtilen süre zarfında açıklayıp, bitirir.

Ahmet Hamdi Bey, kendi sınavı bittikten sonra diğer adayları da dinlemek istediğini dile getirir. Ancak sınav heyeti, sınavı bitenlerin sınav salonunu terk etmelerini ister. Bunun üzerine sınav salonunu terk etmek durumunda kalır. Ancak Ahmet Hamdi Beyin ifadesine göre sözlü olarak yapılan bilimsel bir sınavda cevapların bir tutanak altına alınmaması büyük bir ihmaldir. Bu durumda karar verilirken hisler etkili olmuştur ve Ahmet Hamdi Bey’in sınavı kaybedeceği önceden bellidir. Kendisinin salonu terk etmesinin istenmesinin nedeninin sonradan sınavın sonucuna itiraz etmesini engellemek olduğu görüşündedir. Ancak kendisinin ne söylerse söylesin başarısız bulunacağını ve sonucun bu şekilde olacağını bildiği için dinleyiciler arasına iki arkadaşını, adayların cevaplarını not almaları için bıraktığını ifade eder. Bu arkadaşları tuttukları notları kendisine getirirler. Yazının devamında bu notlardan hareketle diğer adayların sorulara verdiği yanıtlardan ziyade sınavı kazanan adayın yanıtlarını esas alır. Bu adayın sorulara verdiği yanıtları ve bu yanıtlara Ahmet Hamdi Bey’in, yaptığı eleştirilere yer verir.

Ahmet Hamdi Bey, öncelikle sınavı kazanan bu adayı tanımadığını, çok az sayıda insanın yer aldığı coğrafya mesleğine yeni bir kişinin girmesini iftiharla karşılayacağını, bunun kendisini memnun edeceğini ifade eder. Ancak diğer taraftan bu kişinin sınav heyeti tarafından önceden sınavı kazanmış kabul edildiğinde ısrarcıdır. Ardından tuttukları notlarla adayın sorulara verdiği yanıtları kamuoyuna bildirme fırsatı verdiği için arkadaşlarına teşekkür eder. Ardından sorulara, adayın verdiği yanıtlara ve son olarak da bu yanıtlara yaptığı eleştirilere geçer.

Birinci soru, “Sıcaklık hareketleri”dir. Adayın yanıtı şu şekildedir:

“Bir cisim için soğuk ya da sıcak denilen şey, o cismin sıcaklığıdır. Tabii olarak toprağın, suyun ve havanın da sıcaklığı vardır ve bunu belirlemek gerekir. Sıcaklığı, elimizle veya duyularla anlayamaya çalışmamız bizi doğru sonuca götürmez. Bunu anlamak için bizden hariç bir araç gerekir. Bu araç da termometredir. Termometrenin, içinde yazıcı olanları da olmak üzere birçok çeşidi vardır. Bununla bir cismin sıcaklığı tespit edilir. Tabii bu sıcaklık sorusu daha ziyade havanın, toprak ve suyun sıcaklığı ile ilgilidir. Havanın kendisi akıcı bir cisim olduğuna ve yoğunluğu sudan ve topraktan az olduğuna göre daha az hararet alarak sıcaklık artar. Havanın sıcaklığı sudan azdır. Yalnız her zaman bu sıcaklık aynı kalmaz. Çünkü hava denilen şey tek bir cisim değildir. İçinde birtakım maddeler ve su buharı olduğundan buna göre sıcaklık derecesi değişebilir. Örneğin deniz kıyısında bir santimetre küp rutubetli havanın sıcaklığına nazaran Sibiryâda aynı metre küp kuru hava daha yüksek dereceyi gösterir(!) Hararet, toprakta havadan sonra ikinci sırada gelir. Hava kürenin, kara küreden sıcaklığı daha azdır. Taşların suya nazaran sıcaklığı $2\frac{1}{2}$ kat daha fazladır. Taşın sıcaklığı 2,6 gibi sulardan fazladır^[2].

Coğrafya, çeşitli yerlerin sıcaklık derecesini alarak çizgilerle gösterir. Bir bölgedeki sıcaklık her gün aynı olamayacağından, bu yerin sıcaklığını gösterirken bir ortalama almak gerekir. Bunun için de günlük, aylık ve yıllık ortalama diye bir ortalama koymak gerekir. Bu da yazıcı termometrelerle eğriler şeklinde gösterilir. Örneğin deniz kenarında veya kıtaların ortasında bulunan şehirlerin günlük, aylık, senelik sıcaklıklarında farklılıklar görülür. Bunlar aşağı yukarı tutulabilir. Örneğin kuzey Sibiryâ gibi kuru bir bölgede hava kuru olduğundan bahardan itibaren yaza kadar dik gelen ya da bir mahallin ısınması doğrudan doğruya ışığın yönüyle ilgilidir...^[3]

Termometre ile bir yerin sıcaklık derecesi araştırıldığında sabahları saat üçten itibaren sıcaklık derecesi artmaya başlar (!) güneş bu saatten itibaren yavaş yavaş yükselir. Bu yükselme öğleden sonra saat (1,5), (2) ye kadar çıkar. Güneş tam tepedeyken hararetin en fazla olması lazım gelirken hava geç ısındığından 1,5 – 2’de en çok harareti verir. Bundan sonra sıcaklık düşer... nihayet gece (12) den sonra üçe, dörde doğru en düşük sınırmı bulur(!) Mesela Sahrada; Sibiryâda gece ile gündüz arasındaki fark büyüktür. (50) gündüzleri (35) derecede yaşayan bedevi, geceleri bornozuna bürünür ki.....

[2] Baştan buraya kadar olan kısım tamamen fiziğe ait olan bilgidir. Eğer tabii coğrafyada (sıcaklık) adına diğer ilimlerde ne varsa hepsi bahis konusu olacak ve bir <<araştırmanın bakış açısı>> hakim olmayacaksa, şu halde bunu yazan kişi imtihanında havanın aldığı sıcaklığın hakim olduğu kanunlar hakkında (Dumarton) gibi nispeten eski sayılan müelliflerin kitaplarına bile girmiş (meteoroloji) bilgisini niye söylemediğine hayret etmektedir.

[3] Ahmet Hamdi Bey burada bir eleştiri yaparak, cümlelerin hep yarım bırakıldığını, bir sonucu bağlanmadığını ifade eder.

Deniz kenarında yahut karalar ortasında bir şehrin günlük farkı, kuru yerlerden daha azdır. Su buharının miktarı fazla sıcak alacağından uzun müddet hararet çıkarmalı ki kendisi inebilsin... çoğu zaman Mikronezya'da, Ekvator'da, Cava'da, küçük adalarda fark çok az olur. (1-2) derece. Burada hava geç ısınır geç soğur^[4]. Burada parantez içinde günlük farktan başka bir de mevsim farkının olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni olarak da Dünya'nın güneşe göre bir yüzeyinin her zaman aynı açı altında olmadığından... mesela kuzey yarım kürede (23) marttan itibaren ... şeklinde bir açıklamada bulunulmuştur. Tropiklerde (!) Güneş ışınları dike yakın yönde olduğundan ısınır ve kutuplarda asgari hararet alır. Sibiryada (15)'e çıkar (!) halbuki güz mevsiminden evvel (!) aynı nokta sıfırın altında (65) dereceye iner fark fazladır. Harareti aynı olan mahaller bir çizgiyle birleşir. Bu çizgi Dünya derecelerine paralel olmayıp eğriler teşkil eder: (İzoterm). Bu çizgi Dünya'nın her tarafından bu küresele göre alınarak.... Teorik olarak düşünülürse çünkü bütün Dünyada homojen olsaydı bu hatla kutba doğru enlemlerle^[5] paralel olmalıydı. Halbuki eğri keyfi gidiyor. Denize gelirse şubatın sıcak su cereyanlarına maruz olan yerlerde çizgiler kuzeye çıkar. Mesela golfstream böyle bir tesir yapar.

Bir mahallin sıcaklık farkı öncelikle enlem derecesine bağlıdır. Kuzey yarım küreye gittikçe azalır. İkinci olarak azalmanın nedeni bir yerin deniz seviyesinden yukarıda olup olmamasıdır. (!) mesela bir dağ eteğine bir termometre koyarsak balonla yükseklerle çıktığımızda derecenin indiğini görürüz. Demek dağlarda, yükseklerde sıcaklık azalır. Fakat bunun azalmasına sebep ne olabilir.: Işınım olayı... Ahmet Hamdi Bey burada, coğrafya ile alakası olmayan gereksiz ayrıntılı açıklamalarda bulunulduğundan not tutmaya gerek görülmediğini ifade etmiştir.

Daha sonra devamında şunları yazar:

Önümdeki atlasta birbirine eşit sıcaklıkları gösteren harita üzerinde örneğin Septe Boğazı (Cebelitarık Boğazı)'da şubat ayı içindeki altı aylık kış (!) yahut sonbahar kış ortalaması olmak üzere şubat için (12) yi göstermiş (!) evet, şubatın böyle. (10) derece göstermiş, Finisterre Burnu üzerinde.. halbuki Galatada aşağı iniyor.

Golf stream tesiri bilhassa Norveç'te daha iyi görünür. Temmuzdaki birbirine eşit sıcaklık başlangıçta Septe'den geçer. (12) demek olduğu halde altı aylık ortalamasını ararsak (22) oluyor ki farklılık senelik (10) olur. Septe'yi geçen bir (izoterm)'in seneliği bu olur (konu geniştir, sual sorunuz efendim). Ha, izomal var. Gayri tabii bir takım sıcaklık yerleri var. İzotermle gösterildiği gibi gayri tabii birtakım durumlar var. Bu da farklı olağan üstü izonomal eğrileri meydana getiriyor.

[4] Anlaşıyor ki buraya kadar sıcaklık olayı ilmi tabiriyle <<müşahade ve tarif>> edilmek istenmiştir(!).

[5] Hem Dünya hem kara parçası hem de enlem için arz kelimesini kullanmıştır.

Ahmet Hamdi Bey, bu soruya verilen cevapla ilgili olarak şöyle bir değerlendirmede bulunur:

Ben sınavda bulunmadım. Fakat tutulan notların gayet doğru olduğu kanaatindeyim. Bu konunun uzmanlarına sormak gerekir: Sıcaklık açıklanmış mıdır? Tarzı anlatılmış mıdır? Açıklama arasında 'İzoamplitüd' 'izonomal' eğrileri açıklanmış mıdır? Sıcaklığın Dünya üzerinde dağılım şekli düzen dâhilinde tetkik edilmiş midir? Sonuç olarak, soru "Sıcaklık ve sıcaklık rejimleri", olduğuna göre sıcaklık rejimleri hakkında herhangi bir şey söylenmiş midir?

Bu eleştirilerinin yanı sıra Ahmet Hamdi Bey'in notları kâğıda dökme tarzında da bir eleştirel yazım vardır. Çok sık parantez içerisinde ünlem (!) işareti kullanmıştır. Bu da onun bu konuların ifade edilme tarzına dikkat çekmek istediğini göstermektedir.

İkinci Soru Karpatlar'dır. Bu soru ile ilgili olarak da birinci soruda olduğu gibi önce adayın verdiği yanıtlara yer vermiş daha sonra da bu cevapla alakalı eleştirilerini dile getirmiştir. Adayı verdiği yanıt şu şekildedir:

"Karpatları anlatmak için Karpatların geçmiş coğrafyasını, her ilim gibi onun da geçmişini bilmek gerekir. Jeoloji bakış açısından yapısını anlamak için paleojğrafyasını bilmek lazım. Bunun delili jeoloji olacaktır. Araştırmaların dayandırıldığı esaslar, Herodot'un ağzından naklen söylenen sözler, fosillerin bize sundukları eğer bunların dilini anlayabilirsek çok az hata yapacağımızı gösteriyor.

Buradaki Karpatlar Sıradağları'nın geçmişini düşünülme gerekir. Sorular öyle seçilmiş ki bu dağlar, Alplerle bir bütün teşkil ediyor. Bu bütüne (Alpler) diyoruz. Burada konu Alpler yani eski Alplerin oluşumu meselesi. Bu oluşum üçüncü zamanda meydana gelmiş ve ikinci zaman arasında, kretase içinde bütün dünyada, büyük bir olaydır. Üç büyük kıta var, biri Kanada'da diğeri İzlanda, Grönland ve İngiltere'den geçen kısım, Sibiryaya kadar bir bölümün kuzeyi, North Atlantic adı altında eski bir kıtayı meydana getiriyor. Bir de güneyde güney kısım Avusturalya tarafı.

O zaman Atlantik Denizi yok.. Bu iki kıta arasında İkinci zamanda Tetiz (Tethys) Denizi adıyla bir sıkışık deniz vardı. Bu deniz bugün yok. Bahr-i Sefid (Akdeniz)'le ortaya çıkan kara parçalarının olduğu bölgeyi meydana getiriyor. Bu bölge batıya gidilince Antilleri içine alır ve Amerika kıtasının ortasındaki dar yerleri, su içerisinde bulunan adaları meydana getirmektedir vb... Doğuda Toros ve Kafkasları, İran ve Arabistan'ın batısı ve doğusundan Madagaskara kadar inmek... bir de doğuya doğru Pamir, Himalaya, Hind Çini, Malaga'dan Cava, Sumatra'ya kadar bir kol çevirmek kuzeyden ta Ti-

bet'ten geçerek Çin dağlarından Japonya'ya Kamçatka'ya kadar bir (tethis) tasavvur ediyorlar. Fosilleri tersiyer cinsinden tethis denizinde derin yerlerde yaşayan hayvanların fosilleri ... aynen Alplerde (nümmilid)ler görüyoruz. Bunlar derin yerlerde yaşayan şeyler... Bu (tethis) denizi çukur yerler meydana getiriyor. Belki tersiyer maddelerinin çokluğundan ağırlaşıyor.

Kıvrılma için muhakkak dayanma ister. Sıkışan şeyi kıvrabilecek bir şey lazım ki o da civarında bulunan eski arazi, mesela aşındırmalara delil olsa bunlar da Paleozoik, senozoik teşkilat var.. istisnaları az bunlar ...noliyen zamanında gelmiştir. Dik kısım güneyinde (Gondwana) kıtası Mengene'in bir kısmını diğerini Avrupa'nın gerek İskandinavya gerek Rus platformu alır. Kıvrılma meydana geliyor; bu kıvrılma, üçüncü zaman başlangıcındadır. Neojende yani Pliyosen, Stolamiyen?^[6] devrinde başlıyor. Neojende kendini gösteriyor. Fakat Miyosen devrinde muhakkak bu oluşum sona ermiştir. Oluşumu takiben Dünya'nın yeni çehresini görüyoruz. Alplerden inen kollar.. güneydeki İstradinarin Dağları tabana kadar. Grid onun kalıntısıdır.

Yukarıda bir kol Karpatları meydana getiriyor. Mesela küçük Karpatlar. .. Batı, doğu Karpatlar ... burada Ukrayna Ovası, Transilvanya Alpleri var. Macar Ovası'nın tesirleri altında burada da bir dislokasyona maruz kalarak Tuna bir geçit yapıyor: Demirkapı geçidi.. Oradan sonra Alpler yine devam ediyor. Orada ilerlemeyerek biri dönüyor; Karpatları meydana getiriyor. Burası koca bir çöküntü tesiriyle oluşmuş boğazın bulunduğu yerde yeni bir zamanda yıkılarak çöküp de ta Aral Gölü'nden gelen koca denizin devamı vb...

Macar Ovası denilen bütün bu ova, doğrudan doğruya bir taraftan Karpatlar, Tansilvanya, diğer taraftan Doğu Karpatlar kuzeyinden de yahud küçük (tatra) yahud Küçük Karpatlar gibi... Fakat grafin paleojeografi da esas bir yıkılma nasıl olur? Çökmenin nedeni nedir? Arzın en zayıf noktası kırılmanın yeni olduğu yerlerdir. Buradaki (Banat) Eyaleti'nde andezit, trakit hamurdan oluşan ve Banat'ta yani arkeyan arasında andezit ve trakit teşkilatı... önce burada toprak hareketleri olmuş. Burada kaplıcalar ve bir takım petrol ve tuz madenleri.

Alplerin oluşumundan sonra kendisinden bir kol Macaristan'a belki Adriyatik Denizi'ne giriyor, burası (lagün) şeklinde tuzluluğu az bir yer. Fakat Bilahare (Banat) civarında meydana gelen dislokasyon dolayısıyla ayrılarak Tuna oradan geçerek (bilahare steplerin ne demek olduğu anlatıldı).

(Son kısımda notlar düzgün tutulamamıştır).

[6] Ahmet Hamdi Bey, bu devre soru işareti koymuş. Biz de araştırmalarımız neticesinde böyle bir devre rastlayamadık.

İkinci soruya verilen cevapla ilgili olarak Ahmet Hamdi Bey, değerlendirme yaparken, cevabı yeterli bulmamış olacak ki soruyu tekrar ederek, Tabii coğrafya ve hayatı açısından Karpatlar hakkında genel bilgi istendiğini vurgular. Sonrasında adayın vermiş olduğu yanıtta Karpat'ın çöküşü, Banat, Transilvanya, Alpler ile Karpat arasındaki ilişki, Macar Ovası gibi konuların soru ile karşılaştırılmasını ister. Yani sorulan soruya verilen cevabı alakasız bulmuştur. Hemen ardından bu eleştirisini daha ayrıntılı bir şekilde dile getirir. Öncelikle yalnız ilim insanlarının değil herkesin dikkatini bazı noktalara çekmek istediğini vurgular. İlk olarak "Karpatların coğrafyasını açıklamak demek, bütün dünyadaki üçüncü zaman kıvrım tektonik paleontolojik özelliklerini özetlemek midir?" der. Coğrafya ilmi ile uğraşan bir kişinin, Karpatlardan bahsederken, hatta bahsetmeden bir ilim heyeti huzurunda dağ sistemlerini karışık bir şekilde, örneğin Cava, Sumatra, Antil, Alp vb... dağlarından, birinci ve ikinci zamandaki Dünya'nın çehresinden bahsederek meseleyi açıklamasının sınav heyetini küçümseme olarak algılanabileceği görüşündedir. Karpatları, paleojeografi açısından tedkik etmek gerekse bile bu silsilenin bağlı olduğu sisteme daha az değinilmesinin yeterli olacağı düşüncesindedir. Çünkü sınav heyetinin, o sistem belirtildiğinde ne demek istediğini anlayacak kapasitede olduğunun düşünülmesi gerektiğini belirtir. Asıl cevaplanması gerekenin Karpatların doğal coğrafyası yani silsilenin genel şekilleri, bağlı olduğu sistemin dış şeklindeki genel özellikleri, farklı yönleri ve sınıflandırılması şeklinde açıklaması gerektiğini vurgular. Bu şekilde de Macar Ovası, Karpatların kuzey ve doğu yamaçları, sularının rejim özellikleri, iklimi, hayvanları ve bitkilerinin gösterdiği en karakteristik özelliklerinin kısmen açıklaması yeterli olacaktır der. Hatta eleştirilerinde bir adım daha ileri giderek adayın, Karpatlar için verildiği cevapları tabii coğrafya açısından kabul etmenin ve sonuç olarak "çok iyi fakat Karpatlar nerede!" sorusunu sormamanın adayı değil, sınav heyetinin sınav olduğunu bir arkadaşının ifade ettiğini belirtir. Devamında Darülfünunda sınav heyetinin, sınava tabii tutulduğu meselesinin söz konusu olmadığına inanmak istediğini söyler. Ardından eleştirilerinin dozunu biraz daha arttırarak, sınav sonucu görülen duruma göre; ya sınav heyetinin şahsi duygularına yenilerek karar verdiğini ya da hiçbirisinin, coğrafya ilmini, tam manasıyla ve yöntemleriyle bilemediği sonucunun ortaya çıktığını dile getirir.

Birinci ihtimalin sınav heyetindeki herkes için geçerli olabileceğini belirtir. Ancak bütün sınav heyeti için ikinci ihtimali ileri sürmenin, bu kişilerin ilmi yönden itibarlarını düşürmekten ziyade, coğrafya ile meşgul olmayıp başka alanlarda uzman olan kişiler için bir iftihar vesilesi olabileceğini, çünkü bu kişilerin coğrafya alanında olmasa bile muhakkak kendi alanlarında uzman kişiler olduğunu ifade eder. Zaten bu kişilerin de coğrafya alanında yetkin olduklarını iddia edemeyeceklerini belirtir. Bir uzmana, uzmanlığı dışındaki ilme hâkim değilsiniz demenin cahil demek olmadığı, bilakis bir meziyyet olduğunu söyler.

Sınav sonucunda Hakkı Bey'in lehine karar verilmesinin hem kendisi hem de diğer birçok kişi için şaşırtıcı olmadığını, böyle bir kararın beklendiğini ancak bu

durumun ilim adına, Darülfünun'un yüksek itibarını zedelemek adına kötü bir iş olduğunu ifade eder. Bu duruma düşülmesindeki bütün hatayı sınav heyetine yükler. Ayrıca bu hatada ısrar etmeleri halinde gücü yettiği müddetçe gerçeği bıkmadan her zaman savunacağını dile getirir. Memlekete on binlerce liraya mal olarak getirtilmiş bir Alman profesörünün^[7] üç sene bütün araştırma seyahatlerine ve mesaisine katılarak, coğrafya çalışmalarında yer aldığını, senelerce coğrafya ilmi için mesai harcadığını ve küçük de olsa coğrafya tabiiyat bilgisi ile ilgili bir eseri bulunan bir adayın, coğrafya ile meşgul olmamış adaylar karşısında genel bilgiden yoksun görülerek sınavdan kalmasının maddi üstünlükten çok ilmi mücadelesindeki hedefine ulaşmanın “manevi zevk” in çok daha etkili olduğunu belirtir. Eğer bir coğrafya mezunu olarak, dışarıdan giren öğrenciler arasında coğrafya hakkında genel bilgiye sahip değilse Darülfünun'un kendisine verdiği diplomayı aynen kendilerine iade edeceğini dile getirir. Bundan dolayı o günden sonra tekrar coğrafya tahsil etmek üzere Darülfünun coğrafya şubesine talebe sıfatıyla kaydedileceğini, düzenli olarak ilme istekli bir talebe gibi derslerine devam edeceğini ve derse giren öğretmenlerin kendisine ders anlatmasını isteyeceğini vurgular.

Darülfünun Coğrafya Şubesinin, Prof. Dr. Obst ile Faik Sabri Bey zamanında bir dönem temelleştirildiğini ancak her iki müderrisin ayrılmasından bir süre sonra eski özelliğini kaybettiğini iddia eder. Kendisinin coğrafya şubesinden mezunu olduğunu, özellikle tabii coğrafyadan senelerce ders okumuş ve imtihan vermiş olduğunu ve birinci genel bilgi imtihanında reddedilmiş olmanın bu şartlarda çok gülünç olacağını dile getirir. Belki ikinci ders anlatımı, üçüncü eser müdafaası imtihanlarında bu talebi çevirmeyi daha makul bulacaklarını, yaptıkları hatayı düzelterek diğer imtihanlara devamını karar altına almalarını talep etmiştir.

Kabul edilen kişinin coğrafya açısından katiyen başarılı olmadığını meydana gelmesine nazaran kendisinin cevaplarında da eğer hatalar gördülse, bu hataları genel bir mecliste tartışmaya hazır olduğunu ifade eder. Hatta bu münakaşayı bir buçuk sene önce aynı (?) maksatla meydana gelen ve o zaman da dahilen ve usulen reddedilmiş olduğu imtihanı da hatırlatır. Sınav heyetinin o zaman reisi maslûb (asılmış) Ali Kemal olduğunu söyler. –Kırdığı potlara (!) kadar her şeye hazır olduğunu da belirtir.

Bütün bu düşüncelerinin –öncekiler gibi- önem verilmeyen sözlerden ibaret olduğu, karar değişmeyerek mesele kapatıldığı veya tartışılıp yine aleyhinde sonuç verilirse Darülfünun'a, bütün arkadaşlarına ve herkese karşı şu belirtir:

İktisad Mecmuası müdür ve yazarlığı, Milli Türk Ticaret Birliği genel katipliği, ticaret mektebi ve mekatib-i Sultaniye coğrafya muallimliği gibi tüm sıfatları ve yakında neşrinde çalışmak istediği “Coğrafya Mecmuası” müdür ve yazarlığı gibi

[7] Prof. Dr. Obst.

unvanları kesinlikle kullanmayarak ve yalnız (Darülfünun coğrafya şubesi talebesi) sıfatını iftihar ile kabul ve ilan ederek coğrafya şubesinin en devamlı, en itaatkar, en çalışkan talebesi olacağını ifade eder.

Risalesine aynı zamanda bir şerh koymuştur. Burada coğrafyadan başka alanlardaki bilgi ve zekası hakkında gıyaben birçok takdir işittiği İbrahim Hakkı Bey'in bu münasebetle coğrafya mesleğine girmiş olmasını büyük bir memnuniyetle karşıladığını belirtir. Diğer alanlardaki bilgisinin, zekasının kendisine yeni başlamış olduğu coğrafya mesleğinde çok çabuk başarı sağlayacağından ve yakında iyi bir coğrafya meslektaşı daha kazanacağından emin olduğunu söyler. Problemi kendisinin de takdir edeceğinden emin olduğu için, hiç istemediği halde, cevaplarından bahsetmiş olmasını mazur görmesini dile getirir.

SONUÇ

1845 yılından itibaren Darülfünun kurma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Daha sonra bu amaç doğrultusunda ilki 1863-1865, daha sonra 1870-1873 ve 1874-1881 olmak üzere üç kez Darülfünun'u kurmaya teşebbüs edilmiştir. 1869 yılı başlarında yürürlüğe giren ve zaman zaman bazı maddelerinde meydana gelen değişikliklerle Cumhuriyet'in ilk yılları da dahil olmak üzere yürürlükte kalmış olan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde, İstanbul'da Darülfünun açılması kararlaştırılmıştır.

198 maddeden meydana gelen nizamnamenin 79. maddesinden 128. maddesine kadar olan maddeler Darülfünun ile ilgilidir. 84. maddede Darülfünun'da okutulacak derslerin Türkçe okutulması, Türkçe okutacak mükemmel öğretmenler yetiştirilinceye kadar Fransızca okutulması yer almaktadır. 106. maddede müderris olmak isteyen talebeler her yıl sonunda görülen derslerden sınava girdikten sonra 3 yılın sonunda önce o yılın derslerinden sınavlara girecekler, bütün bu sınavları kazananlar, belirlenen bir konu hakkında bir mezuniyet tezi hazırlayacaklar, tez savunmasını başarıyla geçen öğrenciler, diploma alarak mezun olacaklardır. Mezunlardan müderris olmak isteyenler, ilgili sınavı da verirlerse müderris olabileceklerdir.

Maarif Nazırı Safvet Paşa, 26 Ağustos 1869 tarihinde Darülfünun'da okutulacak derslerin hocalarının seçimi ile ilgili bir rapor hazırlamıştır. Bu rapora göre şubeler göz önünde bulundurulmadan, bir ders programı hazırlanmıştır. Bu dersleri verecek hocaların tespiti ve tayininde bir yol izlenmiştir. Dolayısıyla müderris alımı ile ilgili olarak zaman zaman bir takım değişiklikler gündeme gelmiştir. Ahmet Hamdi Bey de Darülfünun'da hoca olabilmek için iki kez sınava girmiştir. Her ikisi de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Kendisine haksızlık yapıldığı düşüncesiyle ikinci sınav sonrasında bir risale kaleme alarak düşüncelerini dile getirmiş ve sınav heyetini protesto etmiştir.

Yazar Katkı Oranları

Araştırma Tasarımı: GTD (%33), EAŞ (%33), PK (%34)

Veri Toplama: GTD (%100)

İstatistiksel Analiz: GTD (%34), EAŞ (%33), PK (%33)

Makalenin Hazırlanması: GTD (%33), EAŞ (%34), PK (%33)

KAYNAKLAR

- Arslan, Tolga (2017). Darülfünun'dan İstanbul Üniversitesi'ne felsefe öğreniminin yapılandırılması. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi. Sayı: 61, Güz 2017, s. 51-86
- Arslan, Ali ve Akpınar, Özlem (2005). İnas Darülfünunu (1914-1921). Osmanlı Bilimi Araştırmaları VI/2, s.225-234.
- Başar, Ahmet Hamdi (2007). Ahmed Hamdi Başar'ın hatıraları 1 "Gazi Bana Çok Kızmış.." Meşrutiyet, Cumhuriyet ve Tek Parti Dönemi, Editör: Murat Koraltürk, İstanbul.
- Baskan, Gülsün Atanur (2001). Türkiye'de yükseköğretimin gelişimi.
- Çalışkan, Vedat ve Özey Ezgi (2016). Darülfünun'dan mezun ilk kadın coğrafyacı: Şükûfe Nihal (1897-1973), Türk Coğrafya Dergisi, 67, s. 61-66.
- Development of the higher education in Turkey. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 21/1, s.21-32.
- Candemir, Murat (2012). Maarif Nazırı Emrullah Efendi döneminde hazırlanan Darülfünun yönetimi ile ilgili bir nizamname layihası (1912). Tarih Dergisi, 44, s.143-168.
- Demir, Y. (1992). Anlatı biliminin temel terimleri üzerine. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(1), 23-27.
- Dölen, Emre (2008). II. Meşrutiyet döneminde Darülfünun. Osmanlı Bilimi Araştırmaları, X-1. S1-46.
- Ergin, Osman (1941). Maarif tarihi, Cilt:III, İstanbul.
- Ergün, Mustafa (2021). II. Meşrutiyet devrinde eğitim hareketleri (1908-1914), Ankara: Pegem.
- Gelişli, Yücel (1999). Darülfünun'un kuruluşu ve gelişimi. Milli Eğitim Dergisi, 143.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (1990). Darülfünun tarihçesine giriş: İlk İki Teşebbüs. TTK Belleten, LIV/210 (1990), s. 699-738.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (1993). Darülfünun. TDV İslam Ansiklopedisi içinde, (C.8, s.521-525), İstanbul.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (1994). Darülfünun: Mefhum ve Müessesese Olarak Sultan II.Abdülhamid Dönemine Kadar Gelişmesi, Sultan II. Abdülhamid ve Devri Semineri, İstanbul.
- Koçu, Reşad Ekrem (1960). Başar, Ahmed Hamdi, İstanbul Ansiklopedisi, 4(2168-2169), İstanbul.
- Mehmet İzzet (1925). Dârülfünun'da felsefe dersleri, Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası, IV/2 (Mayıs-Haziran), s. 121-132.
- Merriam, B. S. (2013). Nitel araştırma - Desen ve uygulama için bir rehber. Çev. Edt. Prof. Dr. Selahattin Turan, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Myring, P. (2011). Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş. Ankara: Bilge Su Yayıncılık.
- Olgun, Kenan (2002). II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basınında Bir Eğitim Kurumu Olarak Darülfünun (1908-1912). Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, 2, s.185-204.
- Sakaoğlu, N. (2003). Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, Bilgi Üniversitesi:İstanbul.
- Selçuk, Mustafa (2010). İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi (1900-1923), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul.
- Siler, Abdurrahman (1992). Türk Yükseköğretiminde Darülfünun (1863-1933). (Basılmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uğuz Arsu, Ş. & Tekindal, M. (2021). Nitel araştırmalarda anlatı araştırmasının tanımı, kapsamı ve süreci. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 21(1), 85-124.
- Ürekli, Fatma (2002). Tanzimat Dönemi Osmanlı eğitim sistemi ve kurumları, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3, 382-406.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

A DOCUMENT CONCERNING THE OBJECTION OF A TEACHER WHO TAKES THE DARÜLFÜNUN TEACHING EXAM

ABSTRACT

Darülfünun, which constitutes the first step of university education, is one of the most important institutions in the history of Turkish education, the idea of establishment of which came to the agenda in the middle of the 19th century and became active on August 31, 1900. Darülfünun has been the subject of many researches on its establishment purpose, organizational structure, departments and curriculum. In this study, a document in which a teacher who wanted to work as a teacher in the Geography Teaching program of Darülfünun in 1923 (1339R) wrote his own evaluations about the examination process was examined. This study, which examines the treatise prepared by Ahmet Hamdi Bey, is a qualitative study carried out with a narrative research pattern. When the document subject to the study is examined, it is understood from the statements of the author that he took an interview exam with three teachers. The author was deemed unsuccessful at the end of the interview, but he objected to the result and prepared this document for two teachers who evaluated him in the exam. The document examined is in the form of a 21-page risale (treatise) printed in Evkaf-ı İslamiye Printing House. In the content of the document, it had been understood that the author made various evaluations about the interview system, the questions asked and the answers of the other candidates, and tried to defend himself. It is thought that this study will bring a different perspective to both the studies in the field of Darülfünun and the researches of Turkish education history.

Keywords: Darülfünun, Geography, Interview Exam, History of Turkish Education.

DARÜLFÜNUN MUALLİMLİĞİ SINAVINA GİREN BİR ÖĞRETMENİN SINAVA İTİRAZINA DAİR BİR BELGE

ÖZ

Türk eğitim tarihinde üniversite düzeyinde önemli bir kurum olan Darülfünun kurma düşüncesi, 19. yüzyılın ortalarında gündeme gelmiş, ancak bu kurum çeşitli teşebbüslerin ardından 20. yüzyılın başlarında faaliyete geçebilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Darülfünun Coğrafya Öğretmenliği programına, 1923 yılında öğretim görevlisi olmak için başvuran Ahmet Hamdi Bey'in sınavın ardından Darülfünun sınav heyetini protesto etmek amacıyla kaleme aldığı ve yayınladığı bir risaleyi incelemektir. Ahmet Hamdi Bey tarafından hazırlanan risalenin incelendiği bu ça-

İşma anlatı araştırması deseniyle gerçekleştirilmiş nitel bir çalışmadır. Doküman incelemesi yoluyla ulaşılan belge, Ahmet Hamdi Bey tarafından Evkaf-ı İslamiye Matbaası'nda basılmış on dokuz sayfadan oluşan bir risale şeklindedir. Yazar, yapılan mülakat sonunda başarısız kabul edilmiş, ancak sonuca itiraz ederek sınavda kendisini değerlendiren iki hocayı ve sınavın uygulanış şeklini eleştirmek amacıyla bu risaleyi hazırlamıştır. Belge incelendiğinde yazarın kendisi ile birlikte üç öğretmenin katıldığı bir mülakat sınavına girdiği tespit edilmiştir. Belgenin içeriğinden, yazarın mülakat sistemi, sorulan sorular ve kazanan adayın verdiği cevaplarla ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunduğu ve kendini savunmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın Türk eğitim tarihi araştırmalarına ve Darülfünun alanında yapılan çalışmalara yeni bir bakış açısı getirmesi düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Darülfünun, Coğrafya, Mülakat Sınavı, Türk Eğitim Tarihi.

INTRODUCTION

In the Ottoman Empire, from the beginning of the 19th century, some changes occurred in the field of science and education in the Western sense. During the Tanzimat Period, there were some attempts to establish a new higher education institution apart from the madrasah. As a result of this, the effort to establish the first higher education institution, Darülfünun, began towards the middle of the 19th century (İhsanoğlu,1990:699). During the Tanzimat Period, a temporary education council was established by the Majlis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye in 1845, called the Majlis-i Muvakkat. After a year of study, the Majlis-i Muvakkat determined the basic principles of the Ottoman education reform and divided the education system into three levels:primary, secondary and higher education. The establishment of Darülfünun as a higher education institution as included in this program. The Majlis-i Muvakkat also envisaged the establishment of a permanent council called Majlis-i Maârif-i Umûmiyye to follow up the educational affairs (İhsanoğlu,1993:521). The Majlis-i Maârif-i Umûmiyye, which started its activities in 1846, took the first step towards the establishment of the Darülfünun (Dölen, 2008:1).

In order to draw attention to the fact that the institution was separate from the madrasah, it was named Darülfünun, which means “house of sciences”. This school would teach science and other disciplines, accommodate students day and night, and the state would cover all expenses. Those who prepared the plan for the establishment of the Darülfünun were Ali, Fuat and Cevdet Pashas. However, their opinions diverged. Ali Pasha and Fuat Pasha preferred the Western model, while Cevdet Pasha argued for a synthesis between the two institutions since he thought the madrasah could not be left out of it. The main purpose of opening this school

was to train well-equipped personnel to carry out state affairs in the best way possible (İhsanoğlu, 1994:173-175; Ürekli, 2002:392).

Darülfünun, which started its first activity in 1863, started its educational activities by giving general culture conferences to the public. The Majlis-i Vâlâ minutes of February 3, 1863, records that 400-500 people from all walks of life attended the lectures given by Derviş Pasha in the classroom opened in Darülfünun, and Derviş Pasha is thanked for the public benefit of these lectures. It was also stated in the minutes in question that due to public interest, it was decided that Ahmed Vefik Efendi (Pasha), the head of the Divan-ı Muhasebat, would teach history and Salih Efendi, the head of the Divan-ı Zabtiye, would teach natural sciences, including zoology, botany and geology. It had also been stated that the lectures given by such high-ranking people would encourage the public (İhsanoğlu, 1990:708). These developments evinced that the notables of the state gave lectures during the establishment of Darülfünun.

On the other hand, the decision to teach for the first time the geography course, the subject of this research, in Darülfünun had been publicized with an official announcement. Mehmet Cevdet Efendi, the Geography Teacher of the Mekteb-i Mülkiye, was appointed to teach the course "Natural Geography". The first date of the lesson was October 13, 1863 (Siler, 1992:25).

The first Darülfünun opened in 1863, could not go beyond giving general culture conferences to the public, and closed in 1865. With the Maarif-i Umûmiye Regulations, which was issued in 1869, arrangements were made for the first time regarding Darülfünun. Articles 79 - 128 of the regulation were related to Darülfünun. The Darülfünun branches, regulated in the Maarif-i Umumiye Regulations, were at the faculty level. The regulation included provisions regarding the establishment, structure, and programs of the Darülfünun, the rights and duties of the faculty members and assistants, the principles regarding the appointment and promotion conditions, the issues related to the students, the library and laboratories and also the financial issues concerning the institution (Siler, 1992:30; Dölen, 2008:1; İhsanoğlu, 1990:173-175).

Article 84 of the regulation stated that "it is permissible to be taught in French until excellent teachers are trained." Since it was impossible to give exactly the courses specified in the Regulations under the conditions of the period, some courses and their teachers were assigned. Those who were members of the Majlis-i Education also gave lectures at Darülfünun. However, they were working without a salary due to their membership duties. Mahmut Efendi was assigned to teach History, while Abdülkerim Efendi was assigned to teach Philosophy and Theology (Siler, 1992:31,34).

According to the Maarif-i Umumiye Regulation, students over 16 could register to Darülfünun with the entrance exams. At the end of each year, they were required to take exams from the courses of that year. At the end of the third year, those who were successful in all exams were required to prepare a graduation thesis on a determined subject. Students who successfully passed the thesis defense would graduate with a bachelor's degree. Graduates who wished to become a teacher could do so if they passed the relevant exam (Siler, 1992:31).

In addition, the Minister of Education of the period, Safvet Pasha, prepared a report on the selection of the teachers of the courses to be taught in Darülfünun on August 26, 1869. In this report, Safvet Pasha prepared a syllabus and identified and appointed only the teachers who would teach those courses. Mathematics, physics, astronomy, botany-zoology-geology and mineralogy courses were counted as first-degree courses, and it was suggested that individuals selected from military school teachers should be appointed as instructors for these courses. Care was taken to chooseteachers (who had merit and virtue) well-trained in usul al-fiqh, fiqh, philosophy, theology and literature, which were considered second level courses. The teachers selected to teach at the Darülfünun would not receive a salary while on duty elsewhere (İhsanoğlu, 1990:722).

Undoubtedly, one of the reasons for the failure in higher education and university fields in the Tanzimat Period was the lack of attention to training the needed teaching staff. Students sent to European countries were largely assigned to non-teaching fields upon their return. Considering the reason for this, the first thing that comes to mind is the low salary given to the teaching staff (Siler, 1992:59). As a matter of fact, the education, which started with a teaching staff consisting mostly of teachers from military schools, lasted only one year (Gelişli, 1999).

Opened for the second time in 1869, although Darülfünun had a specific curriculum, this program was not of the desired quality. Darülfünun was closed again on March 26, 1871. The reason for this was the outrage among the softas over the views of Jamaluddin of Afghanistan. This unsuccessful attempt has been considered the beginning of the Ottoman University, which was included in the Ministry of Education Saffet Pasha's Maarif-I Umumiye Regulation. Saffet Pasha made his second attempt in 1874 concerning Darülfünun, which was considered to have served as "ders-i âmm" (lectures open to the public) between 1872 and 1873 (Sakaoğlu, 2003:81). Education started within the Mekteb-i Sultani (Galatasaray High School) (Aslan, 2017:58). Despite all the precautions of the Darülfünun Director Sava Pasha, the first seven students graduated in 1880, when classes were suspended in 1877 (Sakaoğlu, 2003:81). The reason for the failure of this initiative was the lack of the instructors and students with the desired qualifications (Ergin, 1940:997). The fact that there was no specific practice regarding the training of teaching staff and that professors and scholars recognized for their achievements

in their fields were appointed as lecturers at Darülfünun (Siler, 1992: 75) reveals the process in this regard.

Siler (1992) stated that secondary education institutions in the Tanzimat Period were far from being qualified to prepare students for Darülfünun. The administrators failed to convince the public of the importance of this institution, nor did they engage in activities to encourage admission to the Darülfünun. There were hardly any instructors who were qualified to give lectures at Darülfünun. On the other hand, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, who served as the Dean of the Faculty of Letters and the Rector for a while at the Istanbul Darülfünun, stated that the Darülfünun was not established as a scientific institution but for political purposes. He also noted that some of the lecturers had studied at the madrasah, some at the Civil School, while some studied in Europe and that there was no unity of purpose among them. Especially the results of the Ottoman-Russian War of 1877-1878 were also considered among the reasons for the institution's failure (Siler, 1992:65,85).

Darülfünun's uninterrupted education began in 1900. With the efforts of the Grand Vizier Sait Pasha, the reopening of Darülfünun was ensured with the 27-item "Regulation of Darülfünun" issued on August 14, 1900. In this period, the institution was managed with a centralist approach, and the number of students was initially limited. Darülfünun, which developed and renewed over time, became a real university, especially in the Second Constitutional Period (Arslan ve Akpınar, 2005:225; Olgun, 2002:187).

Darülfünun, which was decided to be established in 1846, could start its educational life much later. It was opened and closed many times and was reopened in 1908. Darülfünun moved to Zeynep Hanım Mansion in Vezneciler on August 21, 1909. Its name was changed to *Darülfünun-ı Osmani*. The Union and Progress Association (İttihat and Terakki), which aimed to build a modern Darülfünun, sent students abroad to meet the shortage of qualified students and, since there were no qualified lecturers, had foreign lecturers brought in and textbooks published (Sakaoğlu, 2003:142; Arslan, 2017:59). Emrullah Efendi, an important administrator of the Committee of Union and Progress and Minister of Education, played an important role in taking important steps towards the universityization of Darülfünun. Emrullah Efendi was a man who prioritized higher education in the education process and envisioned starting innovations in the education system from the top down. His report could not be implemented for various reasons, especially the war (Candemir, 2012:159). Although Emrullah Efendi's attempts to issue a regulation or law on the structure and functioning of the Darülfünun were inconclusive, he tried to establish an academic hierarchy with partial arrangements made. The education system, courses, exams and teaching staff were revised. By 1914, there were 3019 students and 93 lecturers in various departments of Darülfünun. On the other hand, although many teaching staff were brought

from Germany between 1915 and 1918, they could not be effective because of the conditions of the period. It was only in 1919 that the Darülfünun's charter was enacted, and with this charter, the Darülfünun was granted scientific autonomy and then legal personality. Despite all these positive developments, Darülfünun could not receive sufficient funds, and the expected result could not be achieved during the years 1912-1922, which covered the periods of continuous wars, armistice and occupation (Ergün, 1996; Dölen, 2008:45).

In the Republican Era, Darülfünun was first named Istanbul Darülfünun in 1924 with the law numbered 493 (Atanur Baskan, 2001:25). In 1924, the Regulation of the Istanbul Darülfünun was drawn up; articles 10-16 of the regulation were about the teaching staff of Darülfünun. According to these articles:

“The teaching staff of Darülfünun consisted of mudarris, teachers and mudarris assistants. To become a mudarris, one had to prove one's scientific career by writing noteworthy works and have a successful education and training service at Darülfünun for at least ten years. In addition, with the proposal of the Head of the Faculty, it was necessary to gain the approval of the majority of the mudarrises of the “coterie” classes to which they belonged. In order to become a teacher, it was necessary to have the following qualities:

To be over 30 years of age, to have graduated from one of the higher education institutions in their branch, to have written a work proving their scientific career, to know one of the foreign languages. Mudarris assistants who fulfilled these conditions were preferred for teaching.

It has been understood that three ways were followed to train teaching staff for the Istanbul Darülfünun. Examinations were opened to recruit lecturers for the Darülfünun, foreign lecturers were brought from Europe, and some students selected through examinations were sent to European universities for postgraduate education.

According to the 1st article of the “Darülfünun Mudarris Directive”, which was prepared to train students for Darülfünun, “mudarris” and “mudarris assistants for the training of teachers” positions were opened in the faculties. Being a Turkish or foreign higher education institution graduate, being a citizen of the Republic of Turkey, having proved their competence in their field through scientific studies, and knowing a foreign language were the main requirements. The exams for mudarris assistant could be oral or practical. The candidate first took a one-hour written exam. Then, they would give a 45-minute open lecture. They were also asked to translate into Turkish a scientific piece written in a Western language they knew. With the approval of the majority of the jury members, the candidate would have passed the exam.

Mudarris assistants were appointed for a period of 3 years. If they did not conduct scientific studies related to their field and did not learn a second foreign language during this period, they would be “expelled” by the decision of the Council of Mudarris.

In order to become a mudarris, assistants must complete a successful education and training service for six years. In the meantime, it is essential to be recognized in their field through their studies.” (Siler, 227-229).

The Istanbul Darülfünun was then reorganized in 1933 and became Istanbul University with the law numbered 2252 (Candemir, 2012:159).

As in the past, various criticisms were raised from time to time during the Republican Era regarding the recruitment of academic staff to Darülfünun or the scientific qualifications of some of the academic staff working there. Mehmet İzzet states that in order to become a mudarris, besides proving their mastery and experience in the field of science, they were required to have served well for ten years as a teacher at the Darülfünun. In addition, he also points out that this method, which consists of fulfilling the qualification of being a scholar in the first degree and the qualification of being a teacher in the second degree, is in accordance with the facts of the case. He states that the person who will guide the student of the Darülfünun in the land of science should be a person who can walk in that field with their independent thought and opinion and that only under the influence of such a person, with the enthusiasm aroused by them, a sense of commitment to science will be formed in the student (Mehmet İzzet, 1925:3).

Despite articles 10-16 of the 1924 İstanbul Darülfünun Directive, which concern the teaching staff and aim to train qualified teaching staff, it is understood that almost all of the lecturers who taught at the Darülfünun before the 1933 Reform were without a doctorate. In one of his articles, Burhan Asaf, a writer for the periodical Kadro, which was one of the sources of the criticisms directed at Darülfünun, pointed out that the lecturers at Darülfünun were unqualified and ill-equipped, had no command of their fields, could not engage in the slightest debate, and in the debates they did engage in, instead of revealing their academic knowledge, tried to get on top by swearing, and did not improve themselves (Arslan, 2017: 64).

The criticism of Ahmet Hamdi (Başar) Bey, the subject of this paper with the treatise he wrote, is related to the teacher’s exam, an interview. Ahmet Hamdi Bey was born in Istanbul in 1897. His father was Mehmed Fevzi Efendi, one of the sultan’s tutors who had also studied law. Ahmet Hamdi Bey continued his education in three different high schools after graduating from Mahmudiye Secondary School. After his last education at Istanbul Gelenbevi High School, he attended the Darülfünun Riyaziye Branch and taught at various schools (Başar, 2007: 1-3).

After attending the Riyaziye Branch for two years, he continued the Geography Department of the Faculty of Letters. He became the first graduate of this department in 1919 (Selçuk, 2010:270). He was quite active. He founded the Teachers' Association during the First World War. He carried out activities in the field of national economy. He was a member of the board of directors of the National Dairy Products Ottoman Joint Stock Company (Milli Süt Mamulâtı Osmanlı Anonim Şirketi) (Başar, 2007: 3). In the same period, he started to publish Journal of Public Commerce (Ticaret-i Umumiye Mecmuası) with a friend. In addition to this journal, his articles were also published in Journal of Commerce (Sanayi Mecmuası) and Journal of Public Service (Hizmet-i Umumiye Mecmuası) (Koçu, 1960:2168). His first wife was Şükufe Nihal, the first woman geographer who graduated from Darülfünun (1897-1973). Ahmet Hamdi Bey's original thoughts, his easy rejection of what does not fit his mind, his active role in the National Struggle Period, his sensitivity to the homeland issues, his national feelings during the defense of the homeland, and his fighter intellectual identity influenced Mrs. Şükufe (Çalışkan, Özey, 2016:62).

Ahmet Hamdi Bey's entrance process for the Geography teacher exam started with the contributions of his teacher, Professor Erich Obst^[1], who was the head of the Geography Department of Darülfünun. Before leaving Darülfünun at the end of the First World War, Professor Obst attempted to recruit Ahmet Hamdi Bey, who was his student, to Darülfünun as a teacher in the presence of the minister of education of the period. However, Ahmet Hamdi Bey could not pass the exam. There upon, he was appointed by the Ministry of Education, taking into account the reference of Professor Obst, to Çamlıca Girls' High School as a geography teacher. After a while, he was transferred to Istanbul Girls' High School. During this period, he wrote a geography book for high schools, which he also mentioned in his treatise. At the beginning of 1923, he once again attempted to enter the Department of Geography at the Faculty of Letters of Darülfünun as a lecturer but was again deemed unsuccessful in the examination. (Başar, 2007: 6-7). This article's subject is this treatise written and published by Ahmet Hamdi Bey to protest the examination committee of the Darülfünun after the examination.

METHOD

Research Design

This study, which analyses the treatise prepared and published by Ahmet Hamdi Bey in 1923, is a qualitative study conducted with a narrative research design.

[1] Obst is one of the most active teachers of Darülfünun. He gave courses in Human Geography, Ottoman Geography and Geography Procedures. He made many scientific travels and geography exploration trips with his team. Ahmet Hamdi Bey also participated in these field trips (Selçuk, 2010:165).

In qualitative research, narrative means revealing subjective interpretations of an event with a certain main idea through free narratives. According to Myring (2011, 78-79), through narratives, implicit aspects of actional relationships and chains become visible, and at the same time, experiences are processed, calculated and evaluated. In other words, the narrative technique aims to reveal the story's subjective meanings, which cannot be displayed in a systematic question technique, through free narrative. Newspaper news, historical documents, novels, films, pantomime shows, dances and even gossip are examples of narratives we encounter daily (Demir, 1992, 23-24). As can be understood from these examples, narratives are formed in countless ways through various human relations functions. With the developments in qualitative research methods, it is observed that the narrative method has recently started to be used more frequently in studies in social sciences and humanities (Uğuz Arsu ve Tekindal, 2021, 87-88). Considering the content of the treatise examined in this study and the purpose of its preparation, the narrative research design was considered suitable.

The document examined in the study was accessed by the document review method. In the document analysis method, it is possible to consult different sources such as public records, personal documents, popular culture documents and visual materials (Merriam, 2013, 137-139). When using the document analysis method, it is important to pay attention to the stages of accessing documents, checking their originality, understanding the documents, analyzing and using the data (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 223). In this study, the originality of the document obtained by the researchers was first checked and deemed suitable for the study. Afterwards, the examined document was transcribed into modern Turkish. While transcribing, each researcher translated the text separately, and these translations were compared to create the final text.

Analysis of Data

After the researchers completed the transcription phase, the examined document was analyzed per the hermeneutic philosophy of narrative research. Hermeneutic philosophy is explained by Patton as follows, "Hermeneutics provide a theoretical framework for interpretive reasoning or meaning, paying special attention to the concept and original target. They offer a perspective from which to interpret stories and other texts. To understand and interpret a text, it is important to know what message the author intended to convey, understand intentional meaning, and place documents in historical and cultural context." (Patton 2002'den akt. Merriam, 2013, 32). In narrative research, as in other types of research, different analysis methods are used according to the purpose of the study. However, the general aim of each approach is to examine how the story was formed, what linguistic tools were used, and what the story's cultural context is. In this study, the psychological

approach was preferred as the analysis method. The purpose of preparing the examined treatise and the forms of expression used by the author in the treatise were effective in choosing this approach. The psychological approach provides the opportunity to focus on more personal concepts, including thought and motivation (Merriam, 2013, 32).

In this study, firstly, the text interpretation process was carried out on the finalised text as a result of transcription. Then, the researchers interpreted the examined document, taking into account the parts of the text that they considered important and adhering to the main idea of the text, and presented it to the reader in the findings section in a meaningful way by making direct quotations from the text where necessary. Direct quotations were faithful to the original document, but some concepts have been simplified to facilitate understanding.

FINDINGS

Darülfünun Geography Teaching Exam

Written by Ahmet Hamdi Bey, this article was dedicated to Geography Teacher Mr. Macid and History Teacher Mr. Behçet. It was published in the Evkaf-ı İslamiye Printing House in Istanbul on Kanunisi 2, 1339 (January 2, 1923). This article was written because Ahmet Hamdi Bey believed he was treated unfairly in the geography teacher exam of Darülfünun. In this nineteen-page article, Ahmet Hamdi Bey includes his and the successful candidates' answers to two questions that were asked similarly to other students who took the exam. He began his treatise, which occasionally contains sarcastic expressions, by stating that he was found incompetent in the general knowledge of geography and was procedurally unsuccessful.

The exam was held on Kanunisi 1, 1339 (January 1, 1923) at the Darülfünun conference hall on "natural geography". Ahmet Hamdi Bey states that the exam committee had already decided on the outcome before the exam. He also said there was obvious injustice in the exam and malicious intent was evident. He emphasised that no one could be convinced otherwise.

He then continues by providing information about the exam. Accordingly, he took the exam with someone he didn't know, Hakkı Bey, who had studied Natural Sciences, and İsmail Münir Bey. Everyone was asked the same two questions, and a maximum of half an hour was allowed for each. He states that he answered the questions considering that he was tested on whether he had general knowledge about geography and taking into account the half-hour time allocated for each question. Then, referring to the questions asked in the exam, he explains his answers in detail and the reasons for his answers.

The questions were as follows: (1) *Temperature and Temperature regimes*, (2) *General information about the Carpathians in terms of natural and vital geography*. In the treatise, he states that he started with an introduction to the first question, as he observed that the examination committee did not know the scope of “geography” very well. He emphasises that geography studies certain subjects that fall within the field of other sciences by making use of them and that each science has a different field of study and methodology in relation to the same subject. For example, *the topic of “temperature” is not within the domain of geography. “Temperature” is a physical phenomenon. Some movements and events that occur in the air are investigated by the “science of the atmosphere” as they occur.* Here, in a sense, the author refers to atmospheric physics. He also states that temperature is an important element in terms of natural geography, as it is an important cause of climate on Earth.

However, he explains that the study of temperature in natural geography is very different from how physics and meteorology deal with it and that temperature is only a geographical event in terms of investigating the distribution of shapes and conditions on Earth. Based on this, he states that, like all geographical elements, he will first express the examination of the temperature on Earth and then describe how this occurs. He says he will compare the results after he explains and finishes all the above. As such, *“the laws and results of physics and meteorology can be used to explain the distribution conditions of temperature on Earth.”* Therefore, he makes an introduction by stating that he will examine the distribution of temperature on Earth, not a random temperature event. He also emphasizes that this introduction in the article should actually be very meaningful for the members of the delegation. With all these explanations, as far as his time permits, he expresses the movements of temperature, the works of those who think of temperature as a quantity and mathematics, and how they studied the subject.

He then mentions the second question, the Carpathians. He explains the most characteristic features of these mountains in terms of natural and vital geography, in his own words, by staying true to the principles of geography. He explains and completes all questions within the specified time.

Ahmet Hamdi Bey says he wished to listen to other candidates after his exam. However, the exam committee asks those who have finished the exam to leave the hall. Therefore, he had to abandon the exam hall. However, according to Mr Ahmet Hamdi’s statement, not recording the answers in an oral scientific examination is a major negligence. In this case, feelings were influential in the decision-making process, and it was clear in advance that Ahmet Hamdi Bey would lose the exam. He thinks that the reason why he was asked to leave the hall was to prevent him from objecting to the result of the exam later on. However, since he knew that no matter what he said, he would be found unsuccessful and the result would be the same, he left two of his friends in the audience to take notes of the candidates’

answers, who brought him the notes they took after the exam. In the rest of the article, based on these notes, the answers of the candidate who passed the exam were taken as the basis rather than the answers given by the other candidates. He includes this candidate's and Ahmet Hamdi Bey's answers to the questions and his criticisms.

Ahmet Hamdi Bey, first of all, states that he does not know the candidate who passed the exam and that he would be proud and pleased to see a new person enter the profession of geography, in which there are very few people. However, he insists that this person is accepted by the examination committee as having passed the examination beforehand. Afterwards, he thanks his friends for giving him the opportunity to inform the public about the candidate's answers. Then, he moves on to the candidate's answers and his criticism of those answers.

The first question is "Temperature movements". The candidate's response is as follows:

What is called cold or hot for an object is the temperature of that object. Naturally, the soil, water and air also have temperature, and it is necessary to determine this. Trying to understand the temperature with our hands or senses will not lead us to the right conclusion. To understand this requires a tool other than us. This tool is the thermometer. There are many types of thermometers, including those with printers. It determines the temperature of an object. Of course, this temperature question is more about the temperature of the air, soil and water. Since the air itself is a fluid body and its density is less than water and soil, it takes less heat and the temperature increases. The temperature of the air is less than that of water. However, this temperature cannot always remain the same. Because the thing called air is not a single object. Since there are some substances and water vapor in it, the temperature can change accordingly. For example, the same cubic meter of dry air in Siberia shows a higher temperature than the temperature of one cubic centimeter of humid air at the seaside (!). In terms of temperature, air comes second after soil. The temperature of the air sphere is less than that of the land sphere. The temperature of stones is 2½ times higher than water. The temperature of the stone is more than 2.6 waters.^[2]

Geography takes the temperature of various places and shows them with lines. Since the temperature in a region cannot be the same every day, it is neces-

[2] The information given up to here from the beginning is purely physics. If in the name of natural geography (temperature) all that is available in other sciences is to be mentioned and not dominated by a "research point of view", then the author wonders why he did not mention the knowledge of meteorology about the laws governing the temperature of the air in the exam, which is even included in the books of relatively old authors such as (Dumarton).

sary to take an average when showing the temperature of this place. For this, it is necessary to set an average as daily, monthly and annual averages. This is shown as curves with printer thermometers. For example, there are differences in the daily, monthly and annual temperatures of the cities located by the sea or in the inner parts of the continents. These can be kept more or less. For example, since the air is dry in a dry region such as northern Siberia, the heating of steep slopes or a place from spring to summer is directly related to the direction of light...^[3]

When the temperature of a place is investigated with a thermometer, the temperature starts to increase after three in the morning (!), and the sun rises gradually from this hour. This rise continues until 13.30 and 14.00 in the afternoon. While the temperature should be the highest when the sun is at its peak, it gives the highest temperature at 13.30 - 14.00 because the air warms up late. After that, the temperature drops... Finally, after 12 am, it finds its lowest limit towards three or four (!). For example, the difference between night and day in the Sahara and Siberia is great. (50) The Bedouin, who lives at (35)degrees during the day, puts on his robe at night.....

The daily difference of a city by the sea or in the middle of the land is less than in dry places. Since the amount of water vapor will be too hot, the temperature must rise for a long time so that it can go down itself.. Often, the difference is minimal in Micronesia, Ecuador, Java, and the smaller islands. (1-2) degrees. Here, the air heats up slowly and cools down slowly.^[4] Here, it has been stated in parentheses that there is a seasonal difference other than the daily difference. He made a statement such as... The reason for this is that one surface of the Earth with respect to the sun is not always at the same angle... for example, in the northern hemisphere (23) from March.... In the tropics (!), the sun's rays get warmer because they are in a near-vertical direction and get minimum heat at the poles. In Siberia, it rises to 15 degrees (!), whereas before the autumn season (!), the same point goes down to 65 degrees below zero, the difference is large. Areas with the same temperature join together with a line. This line is not parallel to Earth's degrees but forms curves: (Isotherm). This line is taken from all parts of the world according to this spherical... Theoretically, if it were homogeneous worldwide, it would have to be parallel to the latitudes^[5] towards the polar with this line. However, the curve line is arbitrary. As for the sea, in February, the lines go north in areas exposed to hot water

[3] Ahmet Hamdi Bey makes a criticism here and states that sentences were always left unfinished and could not be concluded.

[4] It seems that up to this point, it has been desired to observe and describe the phenomenon of temperature in terms of science.

[5] He used the word supply for both Earth, land and latitude.

currents. For example, Gulf Stream has such an effect.

The temperature difference of a locality primarily depends on the degree of latitude. It decreases toward the northern hemisphere. As secondly, the reason for the decrease is whether a place is above sea level or not. (!) For example, if we put a thermometer on a mountainside, we will see that the temperature decreases when we go up with the balloon. So, in the mountains, the temperature decreases in high altitudes. But what could be causing this decrease? Radiation... Ahmet Hamdi Bey states that there was no need to take notes because unnecessarily detailed explanations that have nothing to do with geography were made here.

He then goes on to write the following:

On the map showing equal temperatures in the atlas in front of me, for example, in the Strait of Septe (Strait of Gibraltar), it shows (12) for February, as the six-month winter (!) or autumn winter average in February. Yes it is like this in February... It shows as (10) degrees, on Cape Finisterre... However, it is goes down at Galata.

The Gulf Stream effect is particularly evident in Norway. The equal temperature in July initially passes through the strait of Septe... Although it is (12) degrees, if we look for the six-month average, it is (22) degrees, the difference is (10) degrees per year. This would be the year long of an isotherm crossing the strait of Septe (the subject is broad, please ask a question, sir). Oh, there are isomals. There are some unnatural temperature locations. There are some unnatural situations, as shown by the isotherm. And this creates different extraordinary isonormal curves.

Ahmet Hamdi Bey makes the following evaluation regarding the answer given to this question:

I did not take the exam. But I think the notes taken are quite correct. It is necessary to ask the experts on this subject: Has the temperature been explained? Has its style been described? Are 'isoamplitude' 'isanormal' curves explained in the statements? Has the distribution of temperature on Earth been regularly examined? In conclusion, since the question is "Temperature and temperature regimes", has anything been said about temperature regimes?

In addition to the above criticisms, the way Ahmed Bey puts his notes on paper shows a critical approach. He often used an exclamation point (!) in parentheses. This shows that he wants to draw attention to how these issues have been expressed.

The Second question is about the Carpathians. Regarding this question, as in the first question, he first included the answers given by the candidate and then expressed his criticisms about the answer. The answer given by the candidate is as follows:

In order to describe the Carpathians, it is necessary to know the past geography of the Carpathians and its history like any other science. To understand its structure from a geological point of view, it is necessary to know its paleogeography. The proof will be geology. The principles on which the research is based, the words spoken by Herodotus, and what the fossils offer us show that if we can understand their language, we will make very few mistakes.

It is necessary to consider the history of the Carpathians Mountain Range here. The questions were chosen such that these mountains form a whole with the Alps. We call this whole the Alps. The issue here is the Alps, that is, the formation of the ancient Alps. This formation took place in the third geological time and between the second geological time, in the Cretaceous, this was a great event worldwide. There are three great continents, one in Canada and the other part passes through Iceland, Greenland, and England, a part as far north as Siberia forms a former continent called the North Atlantic. And in the south, the southern part is the Australian side.

There was no Atlantic Sea back then. Between these two continents was a congested sea called the Tethys Sea in the Second geological time. This sea does not exist today. It forms the region where the pieces of land that emerged with the Bahr-i Sefid (Mediterranean) are located. When you go to the west, this region includes the Antilles and creates the narrow places in the middle of the American continent, the islands in the water, etc... Descending from the Taurus and Caucasus in the east, Iran and Arabia to the west and east as far as Madagascar... and turning a branch eastward from Pamir, Himalaya, Indian China, Malaga to Java, Sumatra, they envision a (Tethys) from the mountains of China to Japan, Kamchatka, passing through Tibet from the north.... Fossils of animals that lived deep in the Tethys Sea from the time of the Tertiary... just like we see (nummulites) in the Alps... These are things that live in deep places... This (Tethys) sea forms hollow places. Maybe it's aggravated by the multitude of tertiary substances.

For curling, it definitely requires resistance. You need something that can bend what is stuck, and that is the old land around it, for example, if there is evidence of erosions, these are also Paleozoic, senozoic organizations... with few exceptions, these came in the ...nolian time. The steeper part takes one part of the continent Mengene to the south (Gondwana) and the other part of Europe, both Scandinavia and the Russian platform. Curling occurs;

this curl is at the beginning of the third time. It starts in the Neogene, Pliocene, Stomian?^[6] It manifests itself in the Neogene. However, this formation definitely came to an end in the Miocene period. Following the formation, we see the new face of the Earth. Arms descending from the Alps.. The Istradinarin Mountains in the south all the way to the base. Grid is its remnant.

Above, an arm forms the Carpathians. For example, the small Carpathians. Western, eastern Carpathians.... Here we have the Ukrainian Plain, the Transylvanian Alps. Under the influence of the Hungarian Plain, it is exposed to a dislocation here, and the Danube makes a passage: Demirkapı Pass. After that, the Alps continue again. Not advancing there, one makes a turn; It forms the Carpathians. This is the continuation of the huge sea coming from the Aral Sea, which collapsed and came down in a new time, where the strait, which was formed by the effect of a great depression, is located.

This whole plain, called the Hungarian Plain, is directly like the Carpathians, Transylvania on the one hand, on the other hand, from the north of the Eastern Carpathians, such as the small (tatra) or Lesser Carpathians... But how can a fundamental destruction occur in the graph's paleogeography? What is the cause of the crash? The weakest point of earth is where the breakout is new. The andesite and trachyte organization in the (Banat) Province consists of andesite and trachyte paste, and in Banat, that is, among the archaean... There were soil movements here first. Here, hot springs and some oil and salt mines.

After the formation of the Alps, a branch from it enters Hungary, maybe the Adriatic Sea, this is a lagoon-shaped place with low salinity. But later on, it was separated due to the dislocation around (Banat) and the Danube passed through there (later it was explained what the steppes meant).

(Notes were not kept properly in the last part).

While evaluating the answer to the second question, Ahmet Hamdi Bey must not have found the answer sufficient as he repeated the question and emphasized that the question asked for general information about the Carpathians in terms of natural geography and life. He then asks to compare topics such as the collapse of the Carpathians, Banat, Transylvania, the relationship between the Alps and the Carpathians, and the Hungarian Plain regarding the candidate's answer. In other words, he deemed the answer irrelevant. He then expresses this criticism in more detail. First of all, he emphasizes that he wants to draw the attention of not only scholars but also everyone to certain points. He asks: "Does explaining the geograp-

[6] Ahmet Hamdi Bey put a question mark in this circuit. As a result of our research, we could not find such a circuit.

hy of the Carpathians first mean summarizing the whole world's tertiary fold tectonic paleontological features?" He argues that for a person engaged in the science of geography to explain the issue in the presence of a scientific committee without mentioning the Carpathians, or even without mentioning the Carpathians, by talking about mountain systems in a mixed way, for example, the mountains of Java, Sumatra, Antilles, Alps, etc., and the face of the Earth in the first and second time, may be perceived as belittling the examination committee. Even if it was necessary to examine the Carpathians in terms of paleo geography, it would be sufficient to mention less about the system to which this lineage is connected since the examination committee should be considered to have the capacity to understand what was meant when that system is specified. He emphasized that what needed to be answered was the natural geography of the Carpathians, that is, the general shapes of the sequence, the general features of the external form of the system to which it is connected, its different aspects and classification. As such, a partial description of the Hungarian Plain, the northern and eastern slopes of the Carpathians, the characteristics of the water regime, the climate, and the most characteristic features of the animals and plants would suffice. He even goes a step further in his criticism and states that a friend of his stated that accepting the answers given by the candidate for the Carpathians in terms of natural geography and consequently not asking the question, "Very good, but where are the Carpathians!" was not a test of the candidate, but of the exam board. He goes on to say that he would like to believe that the examination committee at the Darülfünun was not the subject of the examination. Then, increasing the dose of his criticism a little more, he states that according to the situation seen at the end of the exam, either the exam committee made a decision based on their personal feelings or none of them had a good command of the science of geography in its full meaning and methods.

Heremarks that the first possibility may be valid for all the examination board members and that suggesting the second possibility for the entire examination committee, rather than discrediting these people in terms of science, could be a source of pride for those who are not engaged in geography but are experts in other fields because even if these people are not experts in geography, they are certainly experts in their fields. He also argues that these people could not claim to be competent in the field of geography. He says that telling an expert that he does not have command of a science outside their specialty does not mean that they are ignorant but rather that it is a virtue.

He states that it was not surprising for him and many others that the examination resulted in favor of Hakkı Bey, and although such a decision was expected, this situation was bad for the sake of science and damaged the high reputation of Darülfünun. He puts all the blame for this situation on the exam board. He also states that if they insist on this mistake, he will defend the truth as long as possible.

He notes that a German professor^[7], who was brought to the country for tens of thousands of liras, participated in all his research trips and work for three years, took part in geography studies, and remarks that he spent years on the science of geography, and had a work on geography and natural science, albeit a small one. He states that the fact that he failed the exam by being deprived of general knowledge in the face of candidates who were not busy with geography had an effect on the spiritual pleasure of reaching his goal in the scientific struggle rather than material superiority. As a geography graduate, if he did not possess general knowledge about geography among the students from other fields, he would return the diploma given to him by Darülfünun. For this reason, he emphasizes that after that day, he would register in the geography branch of the Darülfünun as a student to study geography again, regularly continue his lessons like a student willing to learn and ask the teachers to lecture him.

He claims that the Geography Branch of Darülfünun had been established for a period under Prof. Dr. Obst and Faik Sabri Bey but lost its old characteristics after the departure of both professors. He states that he was a graduate of the geography department, that he had studied and tested for years, especially in natural geography, and that being rejected in the first general knowledge exam would be ridiculous. He requested that perhaps they would find it more reasonable to turn down this request in the second lecture and third work defense exams and that they would correct their mistake and decide to continue with the other exams.

Since it was obvious that the accepted person was unsuccessful in terms of geography, he expressed that if the board saw mistakes in his answers, he was ready to discuss these mistakes in a general assembly. He even mentions the exam that took place a year and a half ago for the same (?) purpose, which was also internally and procedurally rejected. He says that the head of the exam committee at that time was the hanged Ali Kemal and that he was ready for anything, even the blunders (!) he had made.

He stated that all these considerations -like the previous ones- were just words that were ignored and that if the decision was not changed and the matter was closed, or if it was discussed and the result was again against him, he would declare this against Darülfünun, all his friends and everyone:

He expresses that he would be the most continuous, obedient and hardworking student of the geography department without using titles such as the director and writer of *İktisad Mecmuası* (Journal of Economics), general clerk of the National Turkish Trade Union, geography instructor of the trade school and *Mektebi Sultaniye*, and the director and writer of the "Geography Mecmuası" (Journal of

[7] Prof. Dr. Obst.

Geography), which he wants to work on the publication of soon, and by accepting and declaring only the title (Darülfünun geography branch student) with pride.

He also added an annotation to his treatise. He states that he is very pleased that İbrahim Hakkı Bey, about whose knowledge and intelligence in fields other than geography he had heard many appreciations in absentia, has entered the profession of geography on this occasion. He says that he is sure that İbrahim Hakkı Bey's knowledge and intelligence in other fields will make him successful very quickly in the geography profession, which has just started, and that he will soon gain another good geography colleague. Since Ahmet Hamdi Bey is sure İbrahim Hakkı Bey will appreciate the problem himself, Ahmet Hamdi Bey excuses himself for mentioning İbrahim Hakkı Bey's answers, even though he never wanted to.

CONCLUSION

Starting from 1845, the idea of establishing a Darülfünun emerged. Later, for this purpose, attempts were made to establish Darülfünun three times, first in 1863-1865, then in 1870-1873 and 1874-1881. In the Maarif-i Umumiye Regulation, which entered into force at the beginning of 1869 and remained in effect even during the first years of the Republic, with changes in some of its articles from time to time, it was decided to open a Darülfünun in Istanbul.

Articles from 79 to 128 of the regulation, which consists of 198 articles, were related to Darülfünun. Article 84 stipulates that the courses to be taught at the Darülfünun should be taught in Turkish and that French should be taught until excellent teachers are trained to teach Turkish. According to Article 106, students who wished to become mudarris would take exams in the courses offered at the end of each year. Then, at the end of three years, they would first take exams in the courses of that year; those who passed all these exams would prepare a graduation thesis on a specified subject, and those who successfully passed the thesis defense would graduate with a diploma. Graduates who wished to become mudarris could become mudarris if they passed the relevant exam.

The Minister of Education, Saffet Pasha, prepared a report on the selection of the teachers for the courses to be taught in Darülfünun on August 26, 1869. In accordance, a curriculum was prepared without considering the branches. A method has been followed to determine and appoint the instructors who will teach these courses. Therefore, occasionally, some changes have been made regarding the recruitment of lecturers. Ahmet Hamdi Bey took the exam twice to become a teacher at Darülfünun. Both have failed. Believing he was treated unfairly, he wrote a treatise after the second exam, expressed his thoughts and protested the exam committee.

AUTHOR CONTRIBUTION

Research Design: GTD (%33), EAŞ (%33), PİK (%34)

Data Collection: GTD (%100)

Statistical Analysis: GTD (%34), EAŞ (%33), PİK (%33)

Preparation of the Article: GTD (%33), EAŞ (%34), PİK (%33)

REFERENCES

- Arslan, Tolga (2017). Darülfünun'dan İstanbul Üniversitesi'ne felsefe öğreniminin yapılandırılması. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi. Sayı: 61, Güz 2017, s. 51-86
- Arslan, Ali ve Akpınar, Özlem (2005). İnas Darülfünunu (19141921). Osmanlı Bilimi Araştırmaları VI/2 , s.225-234.
- Başar, Ahmet Hamdi (2007). Ahmed Hamdi Başar'ın hatıraları 1 "Gazi Bana Çok Kızmış.." Meşrutiyet ve Cumhuriyet ve Tek Parti Dönemi, Editör: Murat Koraltürk, İstanbul.
- Baskan, Gülsün Atanur (2001). Türkiye'de yükseköğretimin gelişimi.
- Çalışkan, Vedat ve Özey Ezgi (2016). Darülfünun'dan mezun ilk kadın coğrafyacı: Şükûfe Nihal (1897-1973), Türk Coğrafya Dergisi, 67, s. 61-66.
- Development of the higher education in Turkey. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 21/1, s.21-32.
- Candemir, Murat (2012). Maarif Nazırı Emrullah Efendi döneminde hazırlanan Darülfünun yönetimi ile ilgili bir nizamname layihası (1912). Tarih Dergisi, 44, s.143-168.
- Demir, Y. (1992). Anlatı biliminin temel terimleri üzerine. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(1), 23-27.
- Dölen, Emre (2008). II. Meşrutiyet döneminde Darülfünun. Osmanlı Bilimi Araştırmaları, X-1. S1-46.
- Ergin, Osman (1941). Maarif tarihi, Cilt:III, İstanbul.
- Ergün, Mustafa (2021). II. Meşrutiyet devrinde eğitim hareketleri (1908-1914), Ankara: Pegem.
- Gelişli, Yücel (1999). Darülfünun'un kuruluşu ve gelişimi. Milli Eğitim Dergisi, 143.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (1990). Darülfünun tarihçesine giriş: İlk iki Teşebbüs. TTK Belleten, LIV/210 (1990), s. 699-738.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (1993). Darülfünun. TDV İslam Ansiklopedisi içinde, (C.8, s.521-525), İstanbul.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (1994). Darülfünun: Mefhum ve Müessesesine Olarak Sultan II.Abdülhamid Dönemine Kadar Gelişmesi, Sultan II. Abdülhamid ve Devri Semineri, İstanbul.
- Koçu, Reşad Ekrem (1960). Başar, Ahmed Hamdi, İstanbul Ansiklopedisi, 4(2168-2169), İstanbul.
- Mehmet İzzet (1925). Dârülfünûn'da felsefe dersleri, Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası, IV/2 (Mayıs-Haziran), s. 121-132.
- Merriam, B. S. (2013). Nitel araştırma - Desen ve uygulama için bir rehber. Çev. Edt. Prof. Dr. Selahattin Turan, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Myring, P. (2011). Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş. Ankara: Bilge Su Yayıncılık.
- Olgun, Kenan (2002). II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basınında Bir Eğitim Kurumu Olarak Darülfünun (1908-1912). Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, 2, s.185-204.
- Sakaoğlu, N. (2003). Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, Bilgi Üniversitesi:İstanbul.
- Selçuk, Mustafa (2010). İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi (1900-1923), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul.
- Siler, Abdurrahman (1992). Türk Yükseköğretiminde Darülfünun (1863-1933). (Basılmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uğuz Arsu, Ş. & Tekinalp, M. (2021). Nitel araştırmalarda anlatı araştırmasının tanımı, kapsamı ve süreci. Ufuk Ötesi Bilim Dergisi, 21(1), 85-124.
- Ürekli, Fatma (2002). Tanzimat Dönemi Osmanlı eğitim sistemi ve kurumları, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3, 382-406.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

